

Ante Kursar
Split

ZABILJEŠKE O GOVORU U ŠEPURINI NA OTOKU PRVIĆU

Na otoku Prviću kod Šibenika nalaze se dva sela: ŠEPURINA¹ i PRVIĆ-LUKA. Šepurina je na sjeverozapadnom, a Prvić-Luka na jugoistočnom dijelu otoka. Jedno selo udaljeno je od drugoga oko kilometar.

Stari šepurinski govor, logično, brzo izumire zbog snažnog utjecaja štokavskog narječja. To me je potaklo da zabilježim barem nešto iz toga govora kojim su govorili moji stari i na kojemu su me učili izgovarati prve riječi.

Evo tih zabilježaka:²

1. U Šepurini se još upotrebljava stara pokazna zamjenica *se*.

Primjeri: *Upra' ste pravi ka' ste sigurali do sè dđba* (Baš ste vrijedni kad ste do sada zgotovili)! *Ča se je do sè dđba vratila?*

2. Riječi *zapad*, *sjever*, *istok* i *jug* ne postoje. Namjesto njih upotrebljavaju se druge riječi.

Namjesto riječi *zapad* upotrebljava se riječ *zmđrac*.

Primjeri: *Vitar puše sa zmôrc̄a*. *Vitar okriće na zmđrac*. *Opartili su na zmđrac*. *Doidrili su sa zmôrc̄a*. *On je idrija sa zmôrc̄a nas*. *Kuća gljeda na zmđrac*. *Njegovo je tršje na zmđrac o' našega*.

Namjesto riječi *sjever* upotrebljava se riječ *būra* ili *góra* s prijedlogom.

Primjeri: Vitar okriće *na bûru* (ili: gre *na bûru*). Somić o' kuće gljeda *na bûru* (ili: stoji *sûmpra bûri*). Selo je okrenjeno *sûmpra bûri*. Puhniće vitar *z gorè*. Nima ništa o' kiše, sve je išlo *nâ goru*.

Namjesto riječi *istok* upotrebljava se riječ *levânat*.

Primjeri: Vitar je *po levântu* (ili: *s levânta*). Vitar okriće *na levânat*. Pogljedaj 'namo malo *s levânta*. *Levantâra* (jak istočni vjetar) je najgori vitar. Kuća ima dva pogljeda: *na levânat* i *na zmorac*.

Namjesto riječi *jug* upotrebljava se riječ *jûgo*.

Primjeri: To je tamo deli (ili: doli) *na jûgo*. Opartili su *na jûgo*. Vitar gre *na jûgo*. Luka je *na jûgo* o' Šepurine. Ponistre gljedaju *na jûgo* (ili: *sûmpra pódnevu*). Došli su *ozdol s jûga*.

3. Glas *d* često ispada.

Primjeri: *jè'na* (jedna), *rá'iti* (raditi), *sá'iti* (saditi), *mlá'iti* (mladiti u značenju raskopavati), *Vo'ice* (Vodice), *sla'kò* (*slatko*, imenica), *slâ'k*, *sla'kâ* *sla'kò* (sladak, *slatka*, *slatko*), *ò'ma* (odmah), *izna' bîda* (iznad brda), *ispo' môra* (ispod mora), *ko' brâta*, *ko' sestrè* (kod brata, kod sestre), *po' mâslino'* (pod maslinom), *vrâta o' konòbe* (vrata od konobe), *ùho o' tovâra* (uho od tovara) itd.

Ali u prijedlogu *od* glas *d* ostaje ispred riječi koja se započinje vokalom: *břk od osti*, *ùna od óvce*, *sukânac od ùne* itd.

Međutim u drugim prijedlozima koji se završavaju glasom *d* dolazi do ispadanja toga glasa i ispred riječi koje se započinju vokalom: *ispo' óvce*, *ko' Ánte*, *pð' osti* itd. Ali se čuje i: *ispod óvce*, *kod Ánte*, *pðd osti* itd.

Prijedlogu *u* dodaje se glas *d* ispred pokaznih zamjenica koje se započinju vokalom *o*: *ud ovðj rúci*, *ud otù vriću*, *ud ovì kártil*. Ali se čuje i: *u 'vðj rúci*, *u 'tù triću*, *u 'vi kártil*.

4. U šepurinskom govoru postoje *tri akcenta* i to: dugouzlazni, dugosilazni i kratkosilazni. Kratkouzlaznog nema. Na slogu gdje bi zbog pomicanja akcenta prema početku riječi trebalo da bude kratkouzlazni akcent, imamo uvijek dugouzlazni.

Primjeri: *nóga*, *rúka*, *dúša*, *góra*, *séstra*, *kóza*, *sélo*, *véslo*, *lišće*, *bóba* (gen. sing.), *pópa* (gen. sing.); *mêso*, *zlâto*, *knjîga*, *jâje*, *kônj*, *pás* (životinja), *'brâz*, *tovâr*, *samâr*, *takâc*, *brâv*, *nôs*, *ljûdi*; *grðžje*, *gòzje*, *jèž*, *društvo*, *kvâsina*, *ledîna*, *mâslina*, *gonîti*, *nosîti*, *břdo*, *òko*, *ùho* (čuje se i *jòko*, *jûho*).

U šepurinskom govoru nema čakavskog akuta premda je u susjednim Vodicama veoma izrazit.

Evo nekoliko rečenica u šepurinskom govoru (s označenim akcentima):

Kà' smo sìnjoć dõšli s rìbaja, ò'ma smo ispèkli trî kila bùskaro (velike gire) i pòpili trî lìtre bìloga. Ónda smo zaigràli na kárte kî pláti. Pàlo na Cólú i Šímu.

Imate li slánih srdêl? Jòšće màlo pà i' je kanáta (kraj). Bìli smo hi (čuje se i si) posolìli púno málo barìlo i 'vàmo, 'nàmo dójde svému kanáta.

Brez plàre³ se ne grè na kánjce. Láni sa' òiga škrpînu i tukàlo mi je potézati 'kòlo bròda dòkle zdíhne (zìjevne). Kà' je zdíhnila, uvàtija sa' je prstima za gùbicu i òiga gòri.

5. Evo i nekoliko izreka i poslovice koje sam čuo u Šepurini:

Díca o' dvîh matêr, o' dvâ séla!

Dûh (o Duhovima), vrîća mûh, vrîća címak, vrîća bûh!

Volíla bi te túći nègo mêsa ìsti!

Izreka se upotrebljava »o' drágosti«. Ali ona nam kaže da je na stolu šepurinskih siromaha, a takvi su bili gotovo svi, veoma rijetko bilo meso.

Kûrba gùca svè potùca!

Sve se potroši za hranu i zato se ne mogu nabaviti druge potreštine! Ovdje glagol *tùcati* ima značenje *jesti*. Ali čovjek ne *tuca*. *Tuca* kokoš i ptica. I riba *tuca* mèku. Npr. *Kòkoša je svè potùcala*. A ribar kaže svome drugu: *Ajmo se primîstiti, 'vóde ništa ne tùca!*

Óna mi je devéta vóda dròp oprála!

To znači: ona mi nije nikakva rodbina. To je isto kao kad se kaže: Ona mi je kumine kume kuma!

U mladósti rìbar, u starósti pròšnjak!

Šepurinjaní ipak nikada nisu »išli u próšnju«. Smatrali su da to nije časno.

Màški je drága rìba, ma néće ù more!

Da níma siròt, né bi sùnce grîjalo!

Izrekom su Šepurinjaní tješili i hrabрили svoju siročad, pogotovu ratnu. U šepurinskom govoru riječ *siróta* ne znači samo siročče. *Sirota* je i mlada žena koja je ostala bez muža. Npr. *Sà' kà' je ón pogînjija, svî su u kùći siróte!* *Nîder níma 'nakòvih siròt cà su óni!*

U susîdstvu kùća gorì, dõma se nádaž!

Kóga je molîti, ní ga je srdîti!

Žíva gláva dugovâje pláca!

Ne treba kukati zbog troškova i dugova koji su učinjeni da se spasi bolestan ukućanin. Živ čovjek će sve to vratiti. Od mrtva čovjeka ništa nema!

*Kā je pūno grmēža, mālo će dójti kīše!
Blīžja je gūća nēgo košūlja!*

Izreka se upotrebljava kad tko bilo u kojem smislu protekcioniira svoje rođake ili svoje mjesto.

Mālo mu gréba bīlo di lēga!

Izreka se odnosi na pohlepnika.

Uza sūho i zelēno gorī! (Izreka se odnosi na rođake osobe ili obitelji s kojom se »ne govori«. Dakle, izreka znači: Kad ne govorim s Markom, neću ni s tobom, Janko, jer si Markov rođak!)

*Kóga zmíja ujdē i gūšćerice se bojī!
U túzi nas túja túga razaberē!
Púna sa' túge ka vřša mōra!*

Kā' si izmeju svīta, napūni jústa vodē! (Taj savjet obično daju starije žene mladim djevojkama, a on znači: među svijetom treba šutjeti!)

Níma ništa gōre cā iznenádinja! (Nema ništa gore nego iznenadna tužna vijest! Čuje se i kletva: *Iznenádinja te uvātīla!*)

Svāka mála pōmoć dála! ili *Stō málih jě'na vēlika!*
Přva srīća u sřcu sālīta!
Drūga srīća suzām oblivéna!
Tréta srīća po nevđlji dána!

(Ovdje riječ *srića* ima značenje braka, tj. ženidbe ili udaje.)
Ćúvaj se 'nóga kī sēbi dōbra ne mīslī!

Pijāna nevīsta sēkra ljúbīla! (Izreka se upotrebljava kad se tko pretvara da je dobar.)

Túju kēsu pūniš, svóju práznīš! (Izreka se upotrebljavala kad se kome htjelo kazati da troši novac za nešto što nije od potrebe, npr. za pušenje. U takvoj prilici stari bi rekli svome rođaku: *Na svóje óci gljēdaš káko| gorū tvóji trúdi!*)

Sitđj zémlji mālo dāža trība! (Tužnoj osobi malo treba da zaplaće!)

Gláva ćōk, pāmetni jđk! (U šepurinskom govoru *ćōk* je ptica kos. Izreka se odnosi na osobu za koju se želi kazati da je vanjštinom lijepa, ali da u glavi nema mnogo.)

Čěsti pŕci, brzð sráje! (Izreka se upotrebljava u pravom i prenesenom značenju.)

Tð će biti ka' urðdi jávor jábukami! (Izreka se upotrebljava kad se želi reći da se kakva zamisao nikada neće ostvariti. Upotrebljavaju je obično žene kad žele kazati da se određeni mladić i djevojka nikada neće vjenčati.)

Ŏn je svóju pðpija! (Ova se izreka upotrebljava kad tješe rođake umrloga. Njome se hoće reći: Njegove su muke svršile, a tko zna kako ćemo mi svršiti!)

Nè zna mu se ni srdělca ni barělca!

Izreka se upotrebljava kad se želi kazati da je netko novac potrošio ni simo ni tamo, tj. nije nabavio ništa trajnije (brod, mreže, zemlju, bačvu i sl.). U istom značenju čuju se i izreke: *Níma ništa nà suncu!* i *Ništa mu se ne vidi!*

Ako je tko zarađenim novcem kupio brod ili česticu zemlje, kažu: *Stāvija je nà sunce!* Ili: *Vidi mu se!*

Kà' me níma dðma, kî će me dðma nájti!

Izreku upotrebljavaju ribari. Njome žele kazati: Kad na kojoj »pošti« nema ribe, ne može se ni uloviti!

Niki nje pogñnija od obilånce!

Izrekom se hoće reći: Ne smeta što je čega previše. Bolje da je previše nego premalo! Izreka ima i značenje da se žena ne treba bojati razvijena muškarca.

Niki se níje za ñiki' ubija!

Izrekom se želi kazati: Ako je ženi umro muž, neće se za njim ubiti! Kažu: *Né bi se ni ōn za njð' ubija!*

Šuperbijäj, ðvco mekáne ũne, dðkle pàde kiša ispo' borovíc!

Izreka se je upotrebljavala u prilici kada se kome htjelo reći da neracionalno troši hranu — kao da je neće nikada potrošiti, kao da joj neće doći kraj, a time i nevolja. Izreka ima, dakle, značenje: Svaka sila za vremena, a nevolja redom ide!

Nôc níma očí!

Izreka se upotrebljava kada se hoće reći da je teško jedriti ili putovati noću. Izrekom se također želi upozoriti da noću ne valja stvari ostavljati van kuće.

Stráh vðdu vári!

Níma svóga koliko bi dláno' pokrřja!

Onaj na kojega se izreka odnosi nema svojega zemljišta. To bi se obično reklo prilikom udaje djevojke za siromašna mladića.

Práva je turskã búle (tj. sliči na tursku bulu)!

To kažu za ženu koja rupcem suviše pokrije lice. (Izreka je po svoj prilici veoma stara jer kad su mogli vidjeti bulu ili čuti o njoj nego u vrijeme Turaka.)

Oćeš da tvóje ðlovo plíva, a môj šûbar toní!

Izreka ima ovo značenje: Hoćeš da se tvoja laž prizna za istinu, a moja istina da postane laž!

Jèdne gãce nîšta gãce, dvòje gãce jèdne gãce!

U starije vrijeme izreka se odnosila samo na mušku djecu. Ona govori o velikoj smrtnosti djece. Danas se izreka upotrebljava samo u šali.

Dðša je dãn u šãku (tj. dani su se sasvim skratili)!

Izreka se upotrebljava u vezi s poljskim radovima, ali i u značenju da je preostalo veoma malo vremena za izvršenje kakvoga posla (kada je izvršenje vezano za određen rok ili određeno doba godine). Npr. *Kã' ti dójdu dâni u šãku, vîšje je kãsno!*

Pogodíja je stãviti bðb moćiti!

Izreka se upotrebljava u ironiji, naime u prilici kad tko nije dobro izvršio neki posao ili ga je izvršio u nepravo vrijeme, tj. »nije pogodija to učiniti«. Npr. Netko je pošao »polivati« vinograd, a počela kiša. Ili: Ribar je »kala mriže«, a preko noći puhnuo jak vjetar i mreže neće moći dignuti dok vjetar ne prestane. (Izreka je vjerojatno nastala u vrijeme kada su navečer stavljali močiti suhi bob da bi se sutradan lakše skuhao za brojne težake. Ali ne bi se pogodilo staviti bob močiti ako bi sutradan bilo nevrijeme i težaci ne bi mogli raditi.)

Mðga bi ð' njega učinîti trî sûka za kãmara!

Otvoren zahod u Šepurini zovu *kamara*. *Suk* je daska (obično hrastova) za sjedenje u *kamarima*. Izreka se upotrebljava za ruganje visokom muškarcu koji nema mnogo snage, ili je lijen pa od njega nema velike koristi.

Ne smîš pústiti dã ti plámik dójde do prstî (ili: *do prstð!*)

(Kad u ruci gori voštana svijeća, ne smije se dopustiti da sva izgori u ruci i da plamen opeče prste! Značenje izreke je jasno.)

Pð mârça, pûp vãnka! (Pup na vinovoj lozi počinje se otvarati polovicom ožujka.)

Upišála mi se gljista! (To se kaže kad se usta neprestano pune pljuvačkom. Riječ je o glisti u crijevima.)

Uvătija me plámik! ili: *Dđša mi je plámik!* (To se kaže kada naglo dođe crvenilo u lice ili vrućina u leđa ili glavu.)

Da mđre, sŭnce bi mi gabāno' zagrđdija! (Tim riječima osoba želi kazati koliko je netko mrzi. Npr. *Ne rđdi mđti vjšje 'nakđva prđpasnika* [tj. zavidnika]! *Da mđre, sŭnce bi mi gabāno' zagrđdija!*)

Trŭn čŭ' prđbije, đ'ma se vđdi đđ je đđštar! (Izreka se upotrebljava u mnogim prilikama, i onda kada bi susjedovo dijete napravilo kakav nestašluk. Tada se izrekom želi kazati da će i ono biti »zlo« kao i njegovi stariji. U tom slučaju izreka ima značenje: jabuka ne pada daleko od stabla!)

Nŭka' nŭje po svŭčo' rŭbu ubija! (Osoba na koju se odnose ove riječi nema dobar vid. Prije se je vid muškarčev ocjenjivao po tome je li vidto »po^đ svŭčo' ubŭti rŭbu đli bđtnicu«.)

Kŭ se mlđd žđni, stđr se ne kđje!
Pđsli vŭtra bonđca!

Ne pačđj se u svđga nđpara! (Ne diraj se u osobu koja nije tvoj par. Izreka se obično upućuje mladiću koji se *pačđ u divđjku* koja nije »njegov par«.)

Ča đđbiješ u brđdu, cútićeš đđkle si žŭv! (Udarac koji dobiješ u brodu, osjećat ćeš dok si živ!)

Za vlđha nŭje brđd!

Gospodárovo đko koŭja cúva! (Nitko neće paziti neku stvar kao njezin gospodar.)

Mrŭže ŭ more, jágla ŭ ruku! (Čim si mrežu bacio u more, budi spreman krpati je!)

Oko ne smđš nđči' trmđti nđgo lđhto' (tj. nikada!)
Vđda vđdu zovđ! (Morska plima je znak da će brzo kiša.)

Sŭr u mlŭko pđ je ěpe bŭlo! (Ako se stavi sir u mlijeko, opet će ostati bijelo. Izreka ima značenje da ne valja nešto bespotrebno trošiti.)

Kŭ je đđbar, 'nŭ je mđdar!

Trđto i trđto, zavŭni lđto! (Lđto je donji dio košulje. Izreka ima značenje da se rođaci u trećem koljenu mogu ženiti.)

Tđško 'nómu kóga mŭluju! (Teško onome koga žale!)

Ako je izgubilo ličnost, nije krivost! (To se kaže za vino koje se je pokvarilo.)

Pô veljãce, lóza plãce! (Polovinom veljače dolazi sok u lozu.)

Čã ti se šćuca! Síguro te spomñnje knjêz na kablñni! (Ovim riječima se želi potcijeniti onaj kojemu su riječi upućene.)

Kî je bližji oltáru bõlje bõga mðli! (Izreka ima značenje: što si bliže upravi, bolje za tebe!)

Do Božića jũgo i dãž, po Božiću bũra i mrãz!

Kî ne slãvi prñje, slãvi pòsli! (Tko ne vodni vino dok ga pije, pije vodu kad se opije.)

Tremuntãna bũra parićãna! (Kad puše tramontana, sprema se bura.)

Plãcaj, mũse, slakë kũse! (Tim riječima su se rugali ženi koja bi jaukala u porođajnim bolovima.)

Kã' je túja mãti, túji je i 'tãc! (Izreka se odnosi na dijete bez majke, koje ima maćehu.)

Kã' se mãška naući sviću lízati, ðli mãšku ubìti, ðli sviću raz-bìti! (Riječ je o svijeći na ulje ili o *svići ùljenici*. Poslovice se upotrebljava kad se govori o ženi koja vara svojega muža ili o djevojci koja vara svojega mladića.)

Stô uzrõko, jê'na smřt! (Sto uzroka, jedna smrt! Izreka se upotrebljava kad se hoće kazati da ima puno uzroka za jedan neugodan događaj.)

Ako ne zaščediš u rogũlju, néceš u pèklji! (Vreća pri dnu ima dva rogulja. Oni se ističu kad se vreća napuni travom. *Peklja* je vrh vreće gdje se ona vezuje. Izreka ima značenje da odmah u početku valja štedjeti jer je poslije kasno.)

O'kã' je Turćñn bñja u Rakñtnici. (Izreka se upotrebljava kad se govori o predmetu koji je veoma star ili o događaju koji se davno zbilo.)

Primjeri: *Tõ je u nãs u kũci o'kã je Turćñn bñja u Rakñtnici! Kî se spomñnje tóga? Tõ je býlo kã' je Turćñn bñja u Rakñtnici!*

Têško 'nómu kî se u prřvom zaljogãlju udãvi! (Teško onome kojemu prvi zalogaj prisjedne! Izreka se odnosi na muškarca kojemu umre prva žena.)

Valjã dã mi nðge perêš i da 'nũ vðdu píješ! (Izreku u određenoj situaciji dobročinitelj upućuje osobi kojoj je učinio kakvo veliko dobro i to pod cijenu velikog napora i patnje.)

6. U šepurinskom govoru nema glasa č. Namjesto njega izgovara se ć. To nije čakavsko t' nego štokavsko ć. Nema ni čakavskoga t', dok u susjednoj Prvić-Luci taj glas postoji u svojem pravom obliku i izgovara se uvijek namjesto štokavskoga ć. U Prvić-Luci postoji i glas č. Isto tako u Zlarinu, kojemu je bliža Prvić-Luka, postoje glasovi č i t, dok u Vodicama (na kopnu), blizu kojih je Šepurina, tih glasova nikako nema, nego namjesto njih, kao i u Šepurini postoji samo glas ć. Tako, dok se u Prvić-Luci i Zlarinu izgovara *kùt'a*, *čovik*, u Šepurini i Vodicama te riječi se izgovaraju *kùća*, *čovik*. Iz toga treba zaključiti da *granica između postojanja i nepostojanja glasova č i t' na šibenskom području presijeca otok Prvić razdvajajući Šepurinu od Prvić-Luke. Na isti način ta granica vrijedi i za čakavski glas d', a možda i za neke druge jezične fenomene (pa i ne samo za jezične).*

7. U šepurinskom govoru ni jedna imenica muškoga roda nema dugoga plurala. Primjeri:

mùž — *mùži*, vùk — *vùci*, prâg — *prâzi*, rôg — *rôzi*,
dùh — *dùsi*, pòp — *pópi*, zíd — *zìdi*, vól — *vóli*,
kotâl — *kóti*, jèž — *jèži*, krôv — *króvi*, 'tâc — *ôci* itd.

8. Imenice muškoga roda koje se u nominativu singulara završavaju na konsonant, u genitivu plurala se završavaju neke na *konsonant*, a neke imaju nastavak *o*. Primjeri:

Kotâc je ostâ brez *prâsac*.

Níma višje *pânak* (Nitko više ne nosi opanke).

Na góri višje níma *oblakô*. Mâtere su ostâle brez *sinô*, a žéne brez *mužô*.

U šepurinskom govoru imenica *brôd* u singularu je ženskoga roda, a u pluralu muškoga roda. (*Ćigôva je 'no brôd? Ćigôvi su 'no brôdi?*) Ta imenica u genitivu plurala ima nastavak *i*. Primjer: Sélo ne mòre ostâti brez *brođi*.

Još neke imenice muškoga roda u genitivu plurala imaju nastavak *i*: *o' svîh ljudî*, *brez svojîh pári*. Ali: *níma črvô*, *brez nohât* (iako se ponekad čuje i: *níma črvî*).

9. U Šepurini se mnogo kune. To čine više žene nego muškarci! Kune se često zato da se nešto ružno kaže, a bez ozbiljne želje da se kletva ispuni. Kune se i kroz smijeh i tada je kletva od dragosti. Ovdje ću navesti samo neke kletve:

Grôm te ubija iz ćâra nèba! Štrîle nebêske pùcale ú te!

Kùća ti izgorîla! Kùća ti opústila!

Nè bilo te do sùtra! Râne te dopàle!

Kòsti ti u mòru ostàle! Grèb ti u sìnjem mòru bìja!
 Mòre te pòjlo! Mòre te progucàlo!
 Māti te mītva gljèdala! Gràvani se kùpili ná te!
 Kùga te udàvila! Ospice od Kalikùta (Kalkute) te zadàvile!
 Čòrava te po svítu vodìli! Ne vidiya sùnca ni mìseca!
 Zmija te za sřce ùjla! Túga te za sřce uvàtila!
 Pìna ti na grlo dòšla! Vràg ti u brkàti (grlu) stà!
 Svê ti se uništìlo! U bolèsti ìja mójje trúde!
 Kùca ti se u crno zavila! Ne imà te kì plàkati!
 Žàlost te zaletìla! Mrtàški (zvon) ti zvonìja!
 Dìcu svóju poželìja! Kolìno ti se ùmelo!
 Làzara te vodìli! Nòge polomìja!
 Prosèlo se ìspo' tēbe! Zèmlja se po' tōbo' prosèla!
 Krepà ò' glada! Glàd se u tēbi otvòrija!
 Ni u grèbu mīra ne imà! Nìka ne imà mīra ni pokòja!
 Sīme ti se uništìlo! Ne imà ti kì uživati!
 Vràg ti vesèlje òdnìja! Pùška te ubìla!
 Ne zmàlo se zá te! Srčca ti se umèla!
 Vràg ti vesèlje òdnìja! Pùška te ubìla!

10. Riječ jēsen nikada ne znači godišnje doba nego vrijeme berbe grožđa:

Tô je bilo po jeséni (poslije branja grožđa).

Ka' dójde jēsen (kad se bude bralo grožđe), *bít će mu práve* (ravne) *dvì gòdine*.

Tô se dogodìlo prì jesen (pred branje grožđa).

Čuje se i: *Tô je bìlo u trǵaju* (kad se trgalo grožđe).

Riječ *zìma* upotrebljava se najčešće u značenju studeno:

Danàs je pūno zìma! Odávna nìje bìlo 'vàko zìma! Ali se čuje: *Tô je bìlo u stažunu zìme*.

Riječ *lìto* označava doba godine kad je »tèplo«:

Grèmo ù lìto (To se kaže zimi kad se hoće reći da idemo prema toplim danima)! *Danàs je právo lìto* (topao ili vruć dan pa i ne bilo to ljeti)! *Tô je bìlo lìti* (kad je bilo vruće). Ali se čuje: *Ka' dójde stažun lìta*.

Nikada nisam čuo da se kaže: *To je bilo u prolìce*.

Kad se želi kazati u koje se doba godine što dogodilo, kaže se i:

Tô je bìlo u kopǎju (kad su se kopali vinogradi).

Tô je bìlo u rìzaju (kad su se rezale loze).

Tô je bìlo u màšlinami (kad su se brale masline).

Tô je bìlo po Božìcu (poslije Božića).

Tô je bìlo u màju. Tô je bìlo u sìsnju.

11. Evo i nekih riječi koje se još upotrebljavaju u Šepurini:
d̄alak izraslina u trbuhu

(Prema shvatanju starih ljudi dalak dobiju oni koji često piju vodu: Ča c̄è mi vóda, da d̄òbije' d̄alak!)
zl̄aka dlaka

tr̄uhnjeta žéna noseća žena, žena u drugom stanju

(O'ma p̄rvu n̄òc je ostāla š njī' tr̄uhnjeta.)
natr̄uhniti zatrudnjeti ženu

(O' je natr̄uha. Čuje se i: O' jo' je naćinīja dīte. Nije je natr̄uha j̄erbo óna ne m̄òre začéti.)

žéna mužātница žena koja ima muža

arvāti krčiti ledinu

ārlica mala vrtača u kršu

pohl̄ibiti pohlepno i neopravdano prisvojiti

(Sv̄e bi tīja s̄ebi pohl̄ibiti.)

mišīne parñice dva mijeha otprilike istoga volumena

(Obično se to kaže i za dvije osobe istih negativnih osobina.)

h̄āntav prljav, nečist

zagojātiti se ukotiti se, stvoriti se

(U h̄āntavoj k̄ūci svāšta se zagojāti: šv̄enci, ćimci, búhe. Dī je h̄āntava žéna tóte je i šporkīca, a o' šporkīce svāšta se zagojāti.)

p̄ūhal šupljikav (Kr̄uh je p̄ūhal.)

hljemušćāti ili hlemušćāti mućkati tekućinu u bačvi, posudi ili burači

(Prohljemušći j̄òš m̄ālo. Čā se 'n̄ò u burāci hljemušće!)

hl̄ema zadnja rakija koja teče iz kotla za pečenje rakije, gotovo voda

Ča c̄è mi t̄ò, t̄ò je hl̄ema!

p̄āhalj čuperak (D̄āj mi p̄āhalj ūne!)

Pahljima se nazivaju i male površine morskoga dna pokrivene travom: Nije vóde s̄āmo biljāka (pjeskovito dno), ĩma i p̄āhljo. I mali oblaci zovu se pahlji: B̄ūra tī je sve d̄òkle su 'ni p̄āhlji na góri.

pahljāti praviti čuperke, kidati vunu na čuperke

(Nem̄òj mi pahljāti ūnu! Čuje se i izreka: Oblaci se pahljāju.)
voziti veslati

U šepurinskom govoru nema glagola *veslati*. Namjesto njega upotrebljava se glagol *voziti*: *Dì si tì vozija? Ja sã' vozija na parãdi* (veslo na krmi), *a òna pri' krmõ'*.

izvèsti se probiti se protiv vjetra u brodu na vesla (*Ima dõsta vïtra, nècemo se mõci izvèsti.*)

Uzگرد treba spomenuti da se je prije jačina vjetra mjerila na vesla: *Nïma višje o' dvã vësla bïre; na četiri vësla láko ćemo se izvèsti*. Još i danas se čuje: *Ima dõsta vïtra, já mìsli' dã će ga bìti* (tj. da ga ima) *višje o' četiri vësla!*

méla o' bráka strana, strmina od braka (*Lovili smo na zmõ-rašnjoj méli o' bráka.*)

ûza konop kojim se poteže mreža, mjera za manje razdaljine na moru: *Potézali smo na pët ûz* (Potezali smo mrežu na pet uza). *Bïli smo daléko o' krãja* (od kopna) *'kõlo četire ûze.*

hi ili *si* ih (akuzativ plurala ličnih zamjenica):

Eno hi 'nãmo. Koliko hi ìma? Ali se čuje i: *Eno si nãmo.*

Koliko si ìma?

kìće posječeno granje

rûsalj dio vesla koji se drži u rukama za vrijeme veslanja

dójtì ili *pójti u ùlaštvo* priženiti se (*Õ' je dõša ko' njè u ùlaštvo.*) *òna je uskočila za njèga* pošla je u njegovu kuću prije vjenčanja *õ' je ugrãbija* poveo je svojoj kući prije vjenčanja (protiv volje

njezinih roditelja ili pak protiv njezine volje)

pirútati kuburiti, teško živjeti (*Jédva pirútamo.*)

vrljèziti se, prehranjivati se, ali oskudno

(*S otì' ça sã' kúpila vrljèzit ćemo se pomãlo desétak dãn.*)

rogûš mjera za dužinu (koliko se može zahvatiti palcem i kažiprstom)

pãjid sitan parazit koji živi na kokoši

vosã nekidan, nedavno (riječ je sastavljena od *ovo sad* ili šepurinski *'vo sã'*): *Kã' si tõ kúpila? Vosã!*

gũca stražnjica

Nïder nakõve linûše, svê je valjã doniti na gũcu!

progucãti, pogucãti ili *zagucãti* progutati (*Rïba je zagucãla.*)
napúhati se rasrditi se

ozgorgũce potrbuške (*Napũha se i l̃ga ozgorgũce*)
ukor̃niti se ukočiti se (*Sṽa se r̃ba ukor̃nila o' l̃da. Ća s̃ se*
ukor̃nija ka d̃a si mrt̃av!)

š̃ipalj pljusak (*K̃ša daži u š̃ipljima. B̃ži Ća, ěto ti ṽliki š̃ipalj!*)
pljũha kora od zrna jeĉma, pšenice, grožd̃a itd. (*Pokũpi t̃e pljũhe*
Ća su na ṽhu!)
udũniti sṽiĉu ugasiti svijeĉu puhanjem
listi gmizati, plaziti (*Po nj̃emu l̃zu š̃venci.*)

Govori se i da ljudi »l̃zu na kol̃nima« u crkvi na Veliki petak.
p̃hati mahati nogama ležeći

Obiĉno se kaŹe da »m̃alo d̃ite p̃še nog̃ami«.

m̃endula slak̃ica slatka bajama
m̃endula Źuk̃ica gorka bajama

proŹũkniti prisjesti, zagorĉati hrana (*Nem̃oj me ljũtiti, sṽe Će mi*
proŹũkniti Ća s̃a' p̃jla! Nem̃oj d̃a mi proŹũkne! ProŹũklo ti
je, a!)

Źũk, Źũka, Źũko gorak, gorka, gorko, ruŹan, ruŹna, ruŹno

Kad se za Źto Źeli reći da nije ruŹno, kaŹe se: *Ća je Źũko!*
Tako se i za lijepog mladiĉa kaŹe: *Ća je Źũk!*
Ćuje se i prilog *Źũko* u znaĉenju *gorko, ruŹno*.

i bu Ća bilo Źto, imalo (*D̃a sa' uloṽija i bu Ća ṽšje, b̃ija bi ti d̃a*
za mar̃endu.)

zal̃ ṽoĉe nezrelo voĉe

naṽarna sp̃za hrana u kojoj nema nimalo ulja ili ga nema dovoljno
(*Ź̃elje je naṽarno. Źaũli d̃obro, nem̃oj da bude naṽarno!*)
zaũliti ili zaũljiti zaĉiniti uljem, zamastiti uljem

(U Źepurinskom govoru glagola zamastiti: *Zaũlija je r̃ũke*)
izbuljũlo mu se povraĉao je u brodu (*Ṽaj mi se po jũgu izbulj̃a.*)

J̃e li ti se p̃ĉelo bulj̃ati?)

zatr̃sniti se, prisñiti se iznenaditi se (*D̃obro ga je zatr̃snilo! K̃a'*
je Ćũja, ṽas se prisñitija!)

zablj̃ezni se ostati izvan sebe od iznenaĉenja, malo se onesvijestiti
(*B̃ija se d̃obro zablj̃ezniija k̃a' je 'ñako b̃ija bl̃d i k̃a' mu se*
'ñako b̃ija ños zaoŹr̃ija!)

Glagol *zablj̃ezni se* upotrebljava se i u znaĉenju kad brod
za vrijeme jedrenja zagrabi jednom stranom i teŹko se povrati
u normalan poloŹaj: *Zagr̃abili smo ĉilo' soh̃o' o'sride i br̃od*
b̃ila zablj̃ezni!

kõbulj skup čega, smotljaj

Četire višnje u je'nd' kõbulju (to su četiri višnje koje su izrasle iz istoga mjesta na grani). *Mriže su bîle svê u kõbuljima.*

dîmnja mjesto oko muškoga spolnog organa

(*Udrîja ga nogõ' u dîmnja.*)

hâz mjesto na tijelu poviše stražnjice

(*Pâ' je nîza skåle i udrîja se u hâz. Dõbija je po hâzu!*)

põ nõća pola noći, 24 sata (*Kâ je ura? Põ nõća! Kolîko fâli do põ nõća?*)

težãtnik dan u koji se radi

Npr. *Danãš yûje svétac nõgo težãtnik.*

Obûka se ka u težãtnik, a rõbu o' svéca tiščî mu žena u skrînji. štrîbine otpaci koji se dobiju trijebljenjem zelja

Npr. *Odnési tê štrîbine kózi!*

iskolîti iskaliti

Npr. *Valjã dà se zîma iskõli: åko néce u síšnju, õce u veljãci õli u mårçu.*

Iskolîla je ljutîlo (tj. ljutinu) nã njemu.

Tõ (čir) ti néce zarésti dõkle se svê iskõli!

Čã ti se tõ jóšce kolî?

mulîti se bježati ili kliziti iz ruke

Npr. *Pãšce ti jërbo se mûli (npr. jegulja)!*

Često se upotrebljava svršeni oblik: *izmûliti se.*

Ako kome pobjegne iz ruke kraj od konopa, kaže: *Izmûlija mi se!* Ali iz ruke se može *izmuliti* i tanjur ako je mokar.

taláriti dozivati na sav glas

Npr. *Mati na sav glas zove sina koji se igra u drugoj ulici. Sin dolazi u svoju ulicu i viče: Evo me, 'vãmo se mámi', čã me taláriš?*

zakopãti vřšu malu vřšu (od site) staviti na plitkom u more među kamenje i pokriti je manjim kamenjem (tako se u njoj ulove *glamóci* i balavice)

smõkve cilice smokve koje su prezrele na stablu i dobrim dijelom se osušile (takve smokve se suše cijele, tj. ne plate se).

Kaže se: *Smõkve su se ucilicãle* (tj. smokve su se djelomično osušile na stablu). Čuje se i nesvršeni oblik: *cilicãti se*. Npr. *Nécemo hi brãti, néka se cilicãju.*

deràti smòkve rastvarati (otvarati) ili pritiskati svježe smokve pa ih stavljati na rešetku za sušenje ili na zid u polju.

Npr. *Dì je Máre? Eno je dère smòkve!* (ili: *Eno je dère!*)
Čuje se u istom značenju i glalol *razdìrati*. Npr. *Ča jóšće razdìrete?*

Razdìrat će svê do rúška!

Svršeni oblici su: *razdìti* i *razdrìti*. Npr.

Jestè li ràzdrlì? Jóšće màlo pà ćemo svê razdrìti.

Tô cà uberêmo razdrìt ćemo nà zid.

Dì ste hi ràzdrlì? Na gražijòlu (tj. na drvenu rešetku).

(Namjesto *grážijola* čuje se i *gržijòla*.)

Sasvim otvoriti smokvu kažu *rasplátiti* (nesvršeni oblik je *plátiti*). Npr. *Kà se šúšu na zidu, valjà hi plátiti* (tj. ne »mèžiti« na bok). *Nè znaš ni smòkvu rasplátiti!*

Osim *plátiti* čuje se i *rasplácivàti*. Npr. *Čà hi toliko rasplácíješ!*

Ako smokve samo pritiskaju, onda kažu da ih *méžu* (od glagola *méžiti*). Svršeni oblik *smežiti*. Npr. *Mì hi méžimo nà bok. Nemòj hi rasplácivàti, nègo hi sámò méži! Evo pogljèdaj, jà je 'váko sméži'.*

(Običaj je: kada se smokve suše na zidu u polju, *pláte se*, a kada se suše na *grážijoli*, *méžu se na bok*.)

Glagol *méžiti* upotrebljava se i u značenju *jesti* (smokve ili sl. Npr. *Jè li hi méžiš? Méžiš hi, à! Jesì li hi sméžija dvaìset?*

Glagol *sméžiti* upotrebljava se i u značenju *pritisnuti* što drugo, a ne samo smokvu, a i u značenju *pregaziti*. Npr. *Sméžija mi je prìst. Nemòj mi sméžiti tò cà je u vrìci.*

Màlo (tj. zamalo) *ga nìje sméžija kâr!*

ditìć zjenica u oku, dijete Isus u naručaju majke

Npr. *Ubðja se ùpra'* (tj. baš) *u ditìć.*

Ko' stòla i' je vèliki kvàdar Góspe s Ditìćo'.

Kad bi ljeti uvečer uoči nedjelje ili blagdana sjedili pred kućom na mjesecini, ponekad bi koja od žena gledajući mjesec rekla: *Eno, 'nò ùsri' mîseca je ùpra' Góspe s Ditìćo' u ráman-ku.* Onda bi svi gledali u mjesec i promatrali tamna mjesta na njemu pokazujući prstom i govoreći gdje je Gospino desno i lijevo rame, gdje joj je glava, gdje je »gláva o' Ditìća« itd.

lasàtka morska vlasulja

Npr. *Ujla me lasàtka zà nogu! Eno je lovì lasàtke pà će hi pofrìgati!*

dáje po vonja (miriše ili smrdi)

Npr. *Rûke mi dáju po rîbini* (tj. po ribi). *Cíla va' kûća dáje po rîbini*. *Mêso dáje po pŕčevini*. *Dáješ po potîni* (tj. po znoju). *Dáje po jãmini* (to se obično kaže za vodu ili hranu ako vonjaju po ustajalosti). *Dáje po sirovîni* (to se kaže za muško sjeme). *Dáje po ljutîni* (kruh ako je prekisao). *Dáje po tûfini* prostorija koja se za duže vrijeme nije provjetrila).

Ali se čuje i:

Dáje tûfina ko' njě. Dáje pôt kò' njega. Dáje ti taščína iz jûst!
Dáje prikîšnjeti.

Umjesto pomiriši, često se čuje:

Nã, vîdi po cému dáje! Ili *Nã, vîdi jě li tô dáje po rîbini!*

Kûšaj, jě li tô dáje po súdu (to se obično kaže za vino koje »môre dávati« po bačvi, osobito ako je ona od smrekovine)!

voziti se ljuljati se

Kad je »bãnak« klimav, kažu da se *vòzi*. Npr. *Nemôj sěsti na tî bãnak, vòzi se!*

I bačva se *vòzi* ako nije dobro učvršćena.

Ako se nešto mnogo ljulja, kažu: *Vòzi se ka dã je na vódi!* Glagol *voziti se* upotrebljava se i onda kada dječaci uzmu čamac na vesla i veslajući igraju se. Npr. *Dì su? Eno hi vòzu se u kaîću*. Ili: *Vòzu se u kaîću cílo îtro*.

O glagolu *voziti* u značenju *veslati* već je bilo riječi.

mŕljuh miris (npr. *Čûje se mŕljuh o' slánih srděl.*)

mrljûšati mirisati

Npr. *Ča 'vð lîpo mrljûši! Nã, pomrljûši mãlo! Prihládila sa' se pã mi nîšta ne mrljûši.*

Kada žena uveče ili ujutro prenese na glavi kiblu, reknu u ironiji: *Prinîla je kádinjak* (tj. kadionik)! Ili *Dóbro nas je pokádila!*

stîpati pritiskati, zbivati (npr. da bi sva trava što je ubrana stala u vreću treba je dobro *stîpati*)

Za čovjeka koji ima kratki vrat i koji je zbiven u leđima kažu da je »*stěpnast u škîni*«.

vodâr dvije vodoravne i usporedne grede (na kocima) na koje se postavljaju rešetke (*gražijole*) za sušenje smokava

Npr. *Vodâr se ne smî voziti* (tj. ljuljati).

dobića zarada

Npr. *Svā dīca su mu na dobići. Išla je čā iz sēla — za dobićo' ukrājak* lijevi ili desni kraj 'goveđe kože (poslije nego što je izrezana na »faše« za pravljenje opanaka)

Koža od ukrajka služila je za *pošivaje* (tj. podšivanje) opanaka kao i za pravljenje manjih i slabijih opanaka. Kad bi se opanak iskrivio, rekli bi: *Iskrīvija se ka dā je od ukrājka!*

zaćićāti zapržiti

Npr. *Nājprije zaćićáj mǎlo kapūle! Stāvila sa' ćićāti mǎlo lūka* (tj. poljskog luka) *pā ću steplīti rodākvu. Čā ti 'nō u prsūri ćići?*

ćikoriti dokuhavati na blagoj vatri i u malo tekućine

Npr. *Nadolī mǎlo vodē pa néka jóšće ćikori!*
Néka, néka ćikori, sámo gljēdaj da né bi ostālo nǎ suhu!
Právi brudēt valjā da pūno ćikori.

Čuje se i svršeni oblik: *iščikoriti*. Npr. *Nísi smīja pústiti da toliko išćikori!*

kárba karanje, svađa

Npr. *Vāj* (tj. uvijek) *su u kárbi!*

navrnīti sǎpnice cijepiti se protiv velikih boginja

Npr. *Navrnīja je sǎpnice pā mu je skočila fēbra.*

'nō *ća* ima muški spolni organ (tako ga obično zovu žene da ne bi upotrijebile njegovo pravo ime)

Npr. *Izvādija 'nō ća ima i stā pokaživāti! Nō ća ima mu je kǎ u tovāra!*

Ako se ženski spolni organ ne kaže pravim imenom, onda se obično upotrebljava riječ *tīlo*.

Npr. *Dā se nīsa' mǎkla, bīja bi me nogō' ūpra' u tīlo!*
Tīja me uvātiti za tīlo!

zacéniti se dobiti grč grkljana ili donje vilice od plača ili smijeha

Malo dijete se ponekad zaceni u plaču pa mu podignu donju vilicu da se ne uguši. Čuje se često: *zacénija se o'smīha!* Također se čuje: *Níje bīlo nīkoga kī se níje smīja; tō je bīlo za zacéniti se!*

I tovar se nakada zaceni u revanju (»ka' rovè«).

Glagol *cénniti* ima značenje početi kap po kap propuštati tekućinu (vino, ulje i dr). Npr. *Jē li ti čā cénnija sūd? Ni kǎne!*

izvr̀ni svít nevaljala osoba, osoba koja kvari druge

Npr. *Čà mi ò njemu govóriš! 'Nò ti je izvr̀ni svít!*

lällice komadić razbijenoga tanjura ili šalice

Npr. *Iša je vās u lällice* (tj. razbio se sav u komadiće).

Izraz »učiniti lällice« od nečega znači razbiti u komadiće (bilo što). Npr. *Nemòj me ljútiti, učinìću lällice ò' njega!*

È, kà' si ga njèmu dála ù ruke, bìće lällic!

lašùn mašklin

šmúr mašur

kopànja veći mašur (U manjoj kopanji jači muškarci prenose pijesak, gnoj i dr. Ako je kopanja velika, u njoj se mijesi kruh.)

pújati tražiti i trijebiti uši u rublju ili tuđoj kosi, tražiti i trijebiti buhe u mački

opahǹti po nòsu ili zakúsniiti stvoriti neugodan miris: *Jè li vas opàhlo po nòsu? Jè li vas zakúsnilo?*

opahǹti pò oku udariti koga ili sebe čim mekim po oku

zapahǹti se, početi smrdjeti (Značenje glagola uvijek se odnosi na hranu: *'Vò ne valjã isti, zapàhlo se!*)

tišći krúto! drži čvrsto!

prihométiti udariti otvorenom šakom (*Dòbro je prihométija po škìni.*)

lãz ulaz u ograđeno polje, putovi za mlijeko u dojci:

Zãradi blãga lãz valjã zagrãditi tr̀nom.

Žèni su se zatvòrile lãzi o' mlíka.

ščika bodljika (ščika o' tr̀na, ščika o' zrãce, ščika o' jèža, ščika o' dáske, ali se čuje i: *'Vòde mi se zabòla zrãca.*)

ščiko' oštromice pramcem (Kad se burtižã po velikim valovima, čovjek koji je na kormilu pazi da mu brod što manje polije-vaju valovi. Tada se čuje da netko pored njega kaže: *Evo, 'vã ti je vèlika, 'vã će te umìti, dójdi na njũ ščiko'*. Treba napomenuti da se u šepurinskom govoru morski val zove mo-rèta.)

ítros jutros

sìnjoc sinoć

u zrãku u suton

kocécati vrátima drmati vratima (*Vítar je cílu nòć kocéca vrátima.*)

Ili: *Vráta su kocécala.*)

I kad krevet škripi, kaže se da koceca: *Naprãvi tú kočétu da ne kocéca.*

mûkalj bol, mukli bol (*Ćuti' mûkalj u cíloj nózi. Dì ćútiš mûkalj?*)
slavûlja kadulja (ljekovita biljka)

zardôž koji riskira, odvažan:

Níma ništa o' kûkavice, valjã biti zardôž. Óna je zardôža ku' vrãg, svãšta prinesë ispo' sũknje (švercuje)! Pokôjni je bïja u bródu pũno zardôž, ìdrija je di níje tïja niki.

rëhalj konac ili čuperak u resi

Neki svileni rupci su »'tôćeni rëhljima«. Rëhlji su i na krajevima poderane odjeće. Rëhlji su također na vlaškoj kapi (koji padaju na zatiljak).

vãj uvijek (*Ka' dójdeš kô' mene, vãj me naljútiš! Vãj si zlocëst!*)
kãna kap (*trî kãne na dãn, pe' šëst kãn kiše*)

gãdalina velika prljavština, otpaci, smrdljivo blato

tírati spolno općiti (*Tírala bi se cílu nôć. Dóbro je istíra. Tírali su se po' mãslino'.*)

lîndrati ševrljati (*Itros kã' sa' se ustãla, zalîndrala sa' i mãlo nisa' pãla. Pogljdaj ga éa lîndra, pijã' je ka' nika'!*)

opãsti se postati skotna (*Kóza se opãsla. 'Vë gôdine níje se opãsla.*)

Glagol može biti i ne povratan:

Po' éigôva jãrca si je vodíla? Po' Makína; skáka je na njũ višje púti i jã nè zna' káko je níje opãsa (ili: káko níje ostãla skôtna)!

Dì je vodiš? Vôdi' je opãsti! Ili: Vôdi' je po' jãrca! Ako je riječ o ovcí, kaže se: Vôdi' je po' brãva! Ili: Vôdi' je opãsti.

mámiti se igrati se (Glagol se upotrebljava ne samo za označavanje dječje nego i ljubavne igre: *Eno hi 'nãmo mámu se! Má-milã sta se tãmo, ã!*)

mamenïja dječja igra (*Vãj su u mamenïji!*)

izlokãti oduzeti od platna ili kože prilikom krojenja, izlimati, istrošiti se:

Ka' bũdeš krojiti, nemôj mi pũno izlokãti ispo' gřla dã mi ne zjapi! Kã' su rízali (kožu), vóde (ovdje) su pũno izlokãli i o' tóga kômada ne môru izãjti dvã vëlíka 'pãnka.

Vësla su se izlokãla u sóhi.

prûdríti prijeći manju razdaljinu na jedra (obično s otoka na otok):

(*Prûdrili smo na trcalôr, tj. sa smanjenim jedrom.*)

třšje polje (opći naziv za polje; vinograd, maslinik itd. (*Dì je iša?*

Iša je u třšje.) Ali *vřtal* ne ulazi u pojam tršje.

rūs vína veoma razvodnjeno vino (*Pòsli rúška nãpije' se rūs vína.*

Nã, níje ti cìlo, sámi je rūs!)

popūšiti potjerati, poplašiti: *Popūši 'nè kòkoše!* (Pušiti duhan označava se glagolom *páliti.*)

taškãti onanirati (*Itros sa' ga istaškã!*)

taškãti glamóće zapasati veći kamen mrežom, zatim jakim drvom ljuljati taj kamen da glamoč, ako se nalazi ispod kamena, pobjegne u mrežu

lempurãti mahati krilcima

Mūha lempurã ako se zalijepi nogama pa pokušava odletjeti, a ne može. Čuje se i: '*Vóde po' košūljo' svè mi nīšto lempurã* (to može biti nešto sitno krilato)! *Muha lempura* i kad se zavuče pod naočale.

morski úcac uzrok pogoršanja nekih bolesti

(Prema shvatanju starih ljudi ne smije se voziti preko mora ili kupati se u moru čeljade kojemu je prehladeno oko, upaljeno mjesto oko rane i sl. jer će mu se bolest pogoršati, tj. oboljelo mjesto uhvatit će *morski úcac.*)

úk vuk (odatile i šepurinsko prezime *Ukìc*)

krélo o' tice krilo od ptice

kríla o' košūlje donji dio ženske duge košulje

babuljãst loptasta oblika

Npr. *Dãj mi 'tì babuljãsti kãme'!*

búbak mala glava kruha (u podrugljivom smislu znači kamen, npr.

Dòbija je dvã búbka ù kosti!)

hljìb veća glava kruha

Npr. *Kolìko hljìbo si umísila? Trì hljìba i búbak!*

zagájiti pustiti da šuma sama raste i da se tako pošumi neki predjel

Npr. *Ja sã' vãj govórija da Třjat valjã zagájiti* (tj. pustiti da se zagaji).

šūma posječeno granje

Npr. *Dònija je brìme šūme.*

Ali posječeno granje zovu i *kìće*. Npr. *Dovèzli su púnu bròd kìća.*

súk posječeno deblo ili deblja grana (ali bez grančica)

Npr. *Iscípaj 'tí súk i nemôj činìti vèlike cipòtke!*

Dovèzli su sámò sukljè (zbirna imenica), a ništa šūme.

sáj čađa (npr. *Svā je nāpa o' sāja*)

žmírac punoglavac (npr. *U nāšoj gustèrni nima žmírac.*)

ná se sebi, natrag

Npr. *Ná se rúke* (tj. sebi ruke)!

Išlo je mlíko ná se (tj. prestalo joj je mlijeko).

Vrátìli su se ná se (tj. vratili su se natrag).

zámeć nešto tvrdo što je počelo rasti ili razvijati se na bilo kojemu dijelu tijela i osjeća se pod prstima

Npr. *Tóte ti je zámeć kolíko jedān vèliki oríh.*

I kad ovci ili kozi koja je skotna počne vime tvrdnuti, žene kažu (poslije nego ga opipaju): *Ima máli zámeć!* Ili: *Ima zámeć kolíko za škātulu šuferin!* (Po zameću se ocjenjuje je li ovca ili koza skotna. Npr. *Nima nīkakova zámeća, nīje ti skòtna!*)

nīder nigdje (npr. *Nīder nima nakòve ženè!*)

(Ali se kaže i: *svūder i svūdi*)

břbati miješati

Npr. *Čā prstima břbaš po zdìli!*

Ja sū' se zākļeja da mōj sīn néce břbati zèmlju ka jā!

Nemōj svāšta břbati (tj. govoriti)!

Bòlje bi ti bìlo da pójdeš gōvna břbati, nègo da tō učiniš!

vřćahalj ribarska mreža u obliku kruga s radijusom od oko jednog metra i uz rub »optočena« olovnim kuglicama. (Vřćahalj se sa žala baca na ciple da ih pokrije. U vezi s tim kaže se: *Grē' bāciti vřćahalj!* Ili: *Iša je pokrījati ciple.*)

pobūhniti nateći u licu, nadebljati

Npr. *Pobūha (ili nabūha) ti je cili 'brāz!*

Dóbro je pobūha (tj. nadebljao)!

Ali *nabūhniti* ima uvijek samo značenje nateći. Npr. *Nāplāće ti je mālo nabūhlo! Vóde ti je nīšto nabūhlo!* Ili: *Vóde ti je nīšto nabūhnjeto!*

obrljúkati zbog vlastite koristi nagovoriti koga da nešto učini ili nagovoriti koga protiv drugoga

Npr. *Ōn je obrljúka dā mu u taštamēntu ostāvi polovīcu.*

Né bi dīte tō učinīlo dā ga óna nīje obrljúkala!

Obrljúkala je dīte pròti mēne! Brljúkaš je tāmò, ā! (brljúkati je nesvršeni oblik)

zaškrpúniti se zacrvenjeti se (škrpîna i škrpûn su ribe crvene boje)

Npr. *Kã' je ćùja, vãs se zaškrpúnija! Kã' ti kí ćã rěće, ð'ma se zaškrpúniš!*

zãmisal čudno (Npr. *Tô mi je zãmisal!*)

zasprávlje ozbiljno (Npr. *Jě li mi tō govóriš u šáli ðli zasprávlje?*)

izaláka veoma lako (Npr. *Tô će ðn učiniti izaláka. Mðre se prozúci svě izaláka.*)

ù skok nogě poskakivajući (Npr. *Išla je 'nãmo ù skok nogě!*)

polðg suknena krpa koja se meće u opanak da je »teplija noga«

Npr. *Kã' je polðg u pãnku, pûno je tēplija noga.*

Dì mi je polðg iz 'vóga pãnka?

gũca o' pijãta udubina od tanjura

Npr. *Kolìko je pðja? 'Náko biće bila gũca o' pijãta!*

páljož vrućina, sparina

Npr. *Ća tē je pãljož uvãtija kã' si suka hãljak!*

Púše jũgo pa pãljož (ili: pãljožina)!

pãl, posječeno granje (ponajviše od smreke) za paljenje i grijanje peći za kruh

Npr. *Dovèzli su púnu brōd pãla.*

Nemōj mi tō tícati (tj. uzimati), tō mi svě slúži za pãl!

prizírati viriti

Npr. *Ja sã' prizíra ìza kantúna i svě sa' vídija!*

ozírati se gledati hranu i očima je pitati, očekivati pomoć u hrani ili novcu

Npr. *Nemōj se ozírati na 'vð mãlo jěrbo ti ne mógu ništa dãti!*

Ćá ću, vídì' da se ozìre pã sa' mu mãlo dála!

žãščãti škakljati (Npr. *Nemōj me žãščãti!*)

otrgnùti se okilaviti se, dobiti kilu

Npr. *Nemōj toľiko dízati, otrgnit ćeš se!*

Čuje se i: *Okìlavija se!*

kljìsiti kasati na jednoj nozi

Npr. *Dðšla sa' svě pomãlo kljìseći.*

pospolìlo se skrutnila se mast u hrani (pospolìti se može samo ona hrana koja kuhana »na mrsnu«, tj. na životinjskoj masti)

Npr. *Pogljàdaj káko se pospolìlo! Tō valjà steplìti jěrbo se pospolìlo.*

pošivak podšiven (tj. zakrpljen) opanak
pošiti pãnke podšiti (tj. zakrpiti) kožom opanke

Bilo je u selu nekoliko žena koje su znale praviti i podšivati opanke. Ako je opanak bio od tanje kože, teško ga je bilo podšiti. Tada bi žena rekla: *Káko ću ti 'vò pošiti ka níma ništa mesíne! Dì ću šilo zabòsti?*

polebútiti poduhvatiti, uhvatiti ozdo

Npr. *Polebúti pã ćeš lãšje ðigniti!*

životína životinja, sve životinje u kocu

Npr. *Jesi li dála životíni ísti? Mãlo sa' ubrála za životínu.*
Riječ *běštija* upotrebljava se obično za nevaljala čovjeka.

íti u težáke jedan ili više dana nadničariti u svojstvu težaka

Npr. *Sùtra grê' u težáke! A u kóga? U Pulíćevih!*
Vãj si po težácima!

palicãti ròbu nã moru tući palicom posteljinu za vrijeme pranja na morskoj obali

voziti prikrižice veslati sam u gajeti na dva vesla

Često se upotrebljava sam prilog *prikrižice* (bez glagola *voziti*)
Npr. *Dòša sa' sãm prikrižice!*

grmocãti režati (npr. *Pãs grmòće na mãšku*. Ali se čuje i da jedno čeljade kaže drugome: *Čã grmòćeš ná me?*)

Postoji i svršeni oblik, tj. *zagrmoćati*

obumbãti nabreknuti u vodi ili vlazi

Npr. *Vidro mi je tèklo pã sa' ga stãvila ù more mocíti néka obumbã. Táko će se ðò itra stanjãti.*

Vráta su obumbãla pã se ne mòru zatvóriti.

Glagol *nabreknuti* u šepurinskom rječniku ne postoji.

(U šepurinskom dječjem govoru *bumbùm* znači piti.)

ponítiti potpiriti vatru nečim suhim

Npr. *'Vò sa' doníla za ponítiti.*

põnita suha trava ili grančica što se stavi ispod drva da se vatra lakše zapali

Npr. *Doníla sa' u brìmenu i mãlo põnite.*

prõpastan nenavidan, zavidan

povídati pripovijedati (imamo i svršeni oblik: *povídati*)

hřstati gristi, jesti, puckati pod zubima

Npr. *Nemôj tō hřstati, pŭknit će ti zŭb!*
Svâku mĕndulu mĕre prihřstati!
Ulovili ste vřšje o' dĕset kili, ä! Sâ' imate hřstati peřĕst dãn!
U 'vómu krŭvu kã da ima salbŭna, svĕ hřsta ĩspo' zub!

strãme (od strah me) mislim, čini mi se

Npr. *Strãme su dĕma!*

odočãti primijetiti (Npr. *Kã' me je odočãla, pobìgla je u kŭću. Pãs je odočã gospodãra.*)

srlĕviti se navaliti na nekoga

Npr. *Srlĕvija se ná me i tija me povãliti.*

mudãnte na própor ženske duge gaćice s dužim otvorom između nogu

(Prilikom vršenja fizioloških potreba nije bilo potrebno da ih žena spušta. Još i danas neke stare žene nose takve gaćice. Prije su se izrađivale od veoma tvrdog platna.)

lŭp lijep, ali i debeo

Npr. *Åjme, kã je lŭpa!* (Jož, što je debela!)
Lŭpša je nĕgo lãni (tj. deblja je nego lani!)
Kã je lŭpa, stojì tresãna ka brĕd (tj. što je debela, široka je kao brod!)

12. Uz perfekt glagola *iti* (*ići*) često se upotrebljava infinitiv:

Išli smo ũpra' večĕrati... (Baš smo sjeli da večeramo...)

Zãšto si tō ĩša ćinĭti? (Zašto si to učinio?)

Iša je ronĭti i za mãlo se nĭje zadãvija (Ronio je...!)

Išli smo priĕdriti pa ćã bĭlo (Pokušali smo prejedriti...!)

Dĭ je? Eno ga ĩša je ĭdriti (Eno ga jedri!)

Ali i uz druge glagole kretanja (pa i ne samo kretanja) upotrebljava se infinitiv:

Dójdi pogljĕdati! Grĕ' kopãti! Dĕšla sa' porŭćiti mu pĕ tebi.
Prispĭja je pomĕći kopãti! Dĕša je pomĕći třgati!

Vrãtija se kŭpiti tobãka. Uspeja se uzĕsti vrĭću. Kalã se (spustio se) vĭditi ga.

Želŭ pobĭgniti! Gljĕdaju mãnje rá'iti. Čĕkaju ukrcãti se!
Ućŭ se ronĭti. Sprĕmija se lovĭti. Itd.

13. Uz prezent glagola *misлити* i *ćiniti se* često se upotrebljava futur glagola *biti* i pridjev aktivni glagola kojega radnju bi trebalo iskazati perfektom.

Primjeri:

Jâ mîsli' dâ cé bîti dõša (ja mislim da je došao).

Jâ mîsli' dâ se néce bîti jõš vrátili (Ja mislim da se još nisu vratili).

Čini' mi se dâ céš ga bîti istúka (Čini mi se da si ga istukao).

Svê mi se čini' dâ céš bîti rêka i 'nõ cá nîsi smîja (Sve mi se čini da si rekao...)

14. Glas *m* izostavlja se u 1. licu prezenta singulara i u instrumentalu singulara svih riječi koje se dekliniraju:

jâ berë', jâ sádi', jâ govóri', jâ kupÿje', jâ kõpa', ja sã' naučija, lovija sa', ja sã' težák, s otõ' nogõ', sa svojõ' ženõ', sa svojÿ' ditëto', sa svojÿ' mÿžo', s tõbo', š njõ', s tréto' čerõ' itd.

Glas *m* izostavlja se i brojevima sedam i osam:

sëda' brodi, õsa' vrić, sëda' žën, õsa' búbak itd.

Izostavlja se i zamjeničkim oblicima *vam, nam* i *im*:

Evo va', dõša na' je, dõša i' je rëci itd.

15. Glas *h* najčešće se izgovara kao *h*:

dÿh, usahniti, búha, ùho (ili *jÿho*), *hõd, hlápiti, hlád, púhati* itd.

Nekada se izgovara kao *j*:

pejâr, pejârica (mali pehar), *Mijât* (prezime) *Mijo, Mijovl, Tÿjat* (otok) itd.

Ponekad se izgovara kao *v*:

iskÿvati, kÿvano, krÿva (nominativ singulara: *krÿh*) itd.

Ponekad se i izostavlja:

ÿljada, uvãtiti, izlápiti, õ'ma (odmah) itd.

Veoma rijetko se izgovara kao *f*: *funcÿt*

Skup *hv* na početku riječi izgovara se kao *f*:

fála, falisãvac, fãstati se, fãstavac

Veoma rijetko imamo *h* namjesto *f*:

humâr

16. Glas *lj* izgovara se kao *lj*. Nikada se ne izgovara kao *j*. Tako imamo: *põlje, zëlje, krpëlj, žÿlj, ljúbiti, ljubãv* itd.

Nekada imamo *lj* namjesto *l*, npr. *pogljëdati, kljécãti, bljîšcÿti se, gljîna, kljîšća* itd.

Ponekad imamo *lj* namjesto *j*, npr. *lîšalj, zãljogalj*.

17. Glas *đ* izgovara se kao štokavsko *đ* ili kao *j*. Nema mnogo riječi u kojima se izgovara kao *j*.

Primjeri:

žéda, sváda, osúđen, mlađarija, ándel itd.

Ali: *túji, prèja, grđžje, gđzje* itd.

Uzged treba spomenuti da u šepurinskom govoru nema glasa *dž*.

18. Šepurinske žene prije su se češće svađale (*kárale*). Tada bi svašta jedna drugoj (ili jedne drugima) vikale. Navodim samo neke psovke koje su se u starije vrijeme mogle čuti u tim svađama:

Evo ti ròge, nà! Prasíce jè'na!

Pògrdo na' pògrdami!

Gládni švenâk si tì i svì tvóji!

Na vrìci te je po' mäsliño! Vídili su te, ne bój se!

Zmâjo šestokrèlice, cá za sřce ujídaš!

Dúša ti smrdì gðre nègo mèni iz gùce!

Zalúdu ti je cá se ispovídaš i pričešćiješ!

Cílo sélo znà dà ti je na pajòlima (tj. podnicama) *u bródu nðge jarborà!*

Užganićino jè'na, dà ti muškì učini přsto' šðli 'váko, ò'ma češ mu lèći!

Nisa' mu já sidila na krilu, ne bój se!

Jè, 'jè! Bùdi sřitna dà se nije prlípilo!

Nisa' se tvojò hâljo' zagrnìla!

Níma mène cá smiriti po bràzu, a tì pogljèdaj 'kòlo sèbe!

Pìci, mìci, mója slakà kàšo! Činš se svetica, a svì vrâzi víru iz tðbe!

Linùšo, dà ti je cíli bðžji dān gūco' po sátku limāti (sada je poslagano kamenje za sjedenje *Sadak* može biti i sagrađen od kamenja ili betona.)!

Svì ste u famìlji vùci razđiraoci!

Višćice, cá pàdaš iz òblaka!

Smrdećivice, cá smrdiš na ũzu púta!

Te psovke su se upućivale i kad njihov sadržaj nije bio istinit. Danas se mlađe žene rijetko karaju.

19. U vezi s morem i vjetrom čuju se ove riječi i izrazi: *mðre ka planína* valovi su kao planina

Ako su valovi nešto manji, upotrebljavaju se ovi izrazi:

ìma dðsta mðra ili *jáko mðre*.

ima friškôga môra valovi su veliki od vjetra koji je počeo puhati prije nekoliko sati

biljáska se valovi imaju kreste

Ako su se kreste tek počele pojavljivati, kaže se: *pôćelo se biljáskati*. Ako je vjetar veoma jak pa su kreste zabijelile more, kaže se: *môre se svê zabililo*, a u istom značenju čuje se i izraz *môre ka kârta*.

Evo i dva primjera:

Ima dôsta vîtra, pogljêdaj káko se biljáska!

Kâ' se pôćelo biljáskati, bácit će ga jôš višje (tj. vjetar će biti još jači)!

môre je uskûvalo more je mnogo uzburkano

Npr. *Dva-trî dâna púše jûgo pa káko néće môre uskûvati!*
môre je kuželjâlo 'kôlo brôda vjetar je stvarao virove oko broda
mrtvô môre valovi su, a vjetra gotovo i nema (tj. sasvim je oslabio)
glûbavica manji valovi po bonaci (kad je vjetar sasvim prestao)
môre se túće sudaraju se valovi iz dva protivna smjera

(To se obično događa kad naglo zapuhne drugi vjetar iz protivna smjera.)

sîla vîtra veoma jak vjetar

Npr. *Ucînît će ga ili bácit će ga sîla! Kî môre prôti sîli* (tj. sili vjetra!) *U nakôvoj sîli dôbro smo i prôšli!*

U istom značenju čuju se i ovi izrazi: *Fortûna* ili *fortunâl vîtra!*

Za još jači vjetar kaže se: *Ima ga svâ sîla!*

Npr. *Sâ' ga îma* (ili: *sâ' ga púše*) *svâ sîla!*

Ali se u istom značenju čuju i ovi izrazi: *Sâ' ga púše ciklûn* ili *sâ' ga îma rigân!*

vîtar îspo' nevêre veoma jak vjetar s neverom

Ako se očekuje vecma jak vjetar s neverom, kaže se: *Bácit će îspo' nevêre!* Kada »vitar ispo' nevere« još nije puhnuo, ali je digao tamne olujne oblake i zbio ih tako da nalikuju velikoj obrvi, kaže se: *Diglo je ili ucînîlo je obrvu!* (Tada svaki manji brod nastoji da se skloni prije naleta vjetra. U toj prilici čuje se: *Jâ mîsli' dâ nas néće uvâtiti, jôšće nije ucînîlo právu obrvu!*)

pijâvičina olujni vjetar koji otkriva krovove i *ćûpa* ili *gúli* stabla
Kada takav vjetar prestane, obično se čuje: *'Vô je bila pijâvičina!*

vītar nīma něgo dīm toliki je vjetar da stvara dim od sitnih kapljica mora

U istom značenju čuju se ovi izrazi: *Sámi dīm! Dīmi! Dīmi dā se ne mōre ni kāleb pokázati!*

vītar u rázu početak vjetra kad su još veoma mali valovi ili vjetar »ispo' krāja« (»u záklonici«) gdje se ne mogu razviti veliki valovi

Npr. čuje se: *Ispo' nevēre p̄rvi rāz je najžēšći*, tj. prvi udar »vitra ispo' nevere« je najžešći (a naziva se *rāz* jer se još nisu razvili valovi).

vītar se žēšći vjetar jača

Ali se čuje i: *Vītar kreši!*

U vezi sa »žēšćenje' vītra« čuje se ova izreka: *Dòkle cārā, jūgo se žēšći!*

S tim u vezi je i izreka: *Kīša ubije vītar*, tj. kad kiši, vjetar slabi!

rēful udar vjetra, trag udara vjetra na površini mora

Npr. *Pogljēdaj 'vóga káko se modrī*, tj. pogledaj ovaj *reful* kako se modri!

Pogljēdaj káko īspo' krāja refulā, tj. pogledaj kako se s kopna otkidaju *refuli!*

ubōjīt vītar hladan vjetar

Ako je vjetar veoma hladan, kaže se: *vītar ka dā te kī lēdo' umije!*

vītar u kr̄mu vjetar koji puše u krmu, povoljan vjetar

vītar u pō krmē vjetar koji za vrijeme jedrenja tuče u bok broda

vītar u prōvu vjetar koji puše odanle gdje se želi stići

najbōlji īdrenjak vjetar najbolji za jedrenje (s obzirom na snagu)

U vezi s morem i vjetrom evo i nekoliko izreka:

kā' līti síva z gorē, būra će kad ljeti sijeva sa sjevera, puhnut će bura

ōseka je, īti će na būru oseka je, vjetar će okrenuti na buru
bōže nas ocúvaj cāra jūga i ōblašne būre bože nas sačuvaj vedra juga i oblačne bure

kā' se dīže kōra sa zmōrca, dōjti će nevēra kad se dižu tamni oblaci s horizonta na zapadu, doći će nevera

Namjesto izraza »dojti će nevera« čuje se: *sneverāt će* (infinitiv: *sneverāti*), npr. *Rēka sa' ti dā će sneverāti!* *Dōšli su p̄rije něgo je sneverālo.* Čuje se i: *Ucīnīt će nevēra!*

pòsli 'vòga dójti će čobàn poslije ovako lijepih dana doći će čoban,
tj. ružno vrijeme

Po svoj prilici izreku su upotrebljavali naši stari još prije dolaska na otok, dakle u vrijeme kada se poslije lijepih dana (tj. dolaskom ružnoga vremena) čoban vraćao u selo.

mòre pòjlo more pojelo

Ova kletva mnogo se upotrebljava, veoma često u bezazlenom značenju, npr. *Mòre pòjlo 'nù òvcu, blejì cìli dān!*

Mòre pòjlo 'vè mùhe, nìka' mīra o' njīh!

ne valjā ù more bāciti ne vrijedi ni u more baciti, tj. ne vrijedi ništa

Npr. *Tē ti gāće ne valjāju ù more bāciti!*

Osim uobičajenih naziva za vjetrove (*jugo, bura, majštral, tremuntana, levanat*) u Šepurini se čuju i ovi nazivi:

južīn lagan južni vjetar

južīnac veoma lagan južni vjetar

vītar ozdól ili *vītar na vān* jugozapadni vjetar

pulentāda jak jugozapadni vjetar

dolīnjak lagan jugozapadni vjetar

vītar za sūnce' dolīnjak koji okreće na *majštral*

vītar sa zmòrca *majštral*

majštralīc lagan *majštral*

majštrāl ka *ròžica* početak *majstrala*, manji *majštral*

majštralāda ili *majštralūn* jak *majštral*

tremuntanēž lagana *tremuntana*

burīn lagana *bura*

burīnac veoma lagana *bura*

vītar po levāntu sjeveroistočni ili jugoistočni vjetar

Kad ne puše pravo jugo ili prava bura, nego vjetar malo »nagīnje« prema istočnom kvadrantu, kaže se: *Vītar je po levāntu* ili *vītar je vīšje po levāntu*.

levantāra ili *levantarūn* jak istočni vjetar

vītar priko sēla vjetar koji puše od Šepurine

Ovaj izraz upotrebljavaju kad jedre prema svojem selu i vjetar im puše baš od te srane.

U vezi s bonacom, plimom i osekom čuju se ove riječi i izrazi:

obonacālo je more se smirilo

U istom značenju čuje se izraz: *Pāla je bonāca!*

bonāca ka ūlje ili *bonaca ka u kāmēnici* bonaca kao ulje
bonāca ka zřcalo bonaca kao ogledalo
bonāca ma nīti ka iz jŭst bonaca bez lahora kolik je dah iz usta
bonāca ka lēd bonaca kao led
bonāčina bonaca koja dugo traje

Npr. *Uklīpila bonāčina pā sa' morā dōma pŕikrižice*, tj. nika-ko da puhne vjetar pa sam morao sam na dva vesla kući.

bonāca ka u gōrnjemu mŭlu bonaca kao u najzaštićenijem dijelu šepurinske luke

bonacāti loviti ostima hobotnice po bonaci
vōda je visōka plima je

Npr. *Vōda je visōka, učinīt ēe jŭgo!* *Vōda se dīže, vrīme ēe se pokvārīti!*

poplīmiti poplaviti zbog plime

Npr. *Nīka' nīsa' vīdija 'nolīku plīmu, bīja je poplīmija cīli mŭja!*

Ka' dōjde plīma, tō ēe poplīmiti.

vōda je īšla nā se plima se povukla

vōda je pŭno bāsa velika je oseka

Čuje se i: *Itros je vēlika ōseka!*

osekālo je oseka je

Npr. čuje se: *Tō se ne mōre rā'iti* (tj. raditi) *nēgo kā' je ōseka.*
Jā mīslī' dā ēe sŭtra ūjtro osekāti (ili: *dā ēe bīti ōseka*).

Zabilježio sam i ovo:

morāti oprati u moru, ali bez mazanja glinom

(Kad su stare žene prale rublje u moru, upotrebljavale su glinu kao što se za pranje u slatkoj vodi upotrebljava sapun.)

Npr. *Nā, nōsi i 'vŭ křpu nā more pā je mālo morāj!*

Grē' 'vō nā more morāti, tj. idem na more ovo oprati!

Morāju se i sukanci kad se početkom ljeta dižu s postelje.

Napominjem da se glagol *morāti* ne odnosi samo na pranje u moru tekstilnih predmeta. *Morāju* se i masline prije nego se odnesu mljeti. Taj glagol ne znači što dugo prati u moru, nego oprati na brzu ruku, takoreći provući nekoliko puta kroz more.

nīma pŭno mōra nisu veliki valovi

Npr. za vrijeme jedrenja čuje se: *Nīma pŭno mōra; ja sā' mīslīja dā ēe ga bīti pŭno vīšje!*

ima vîtra jak je vjetar, vjetar je jači nego se očekivalo prije nego što je brod krenuo iz luke

iti nã more íci na morskú obalu da se što opere, uzme morske vode i sl.

Npr. Dì ti je màti? Išla je nã more očistiti rîbu.

Dì si bila? Bila sa' nã moru, oprála sa' pèlene.

Mãlo prije sa' se vrátila iz mora.

Grê' nã more 'vò oprãti.

òd 'namo se modrì od onamo dolazi vjetar ili jači vjetar (izraz se uvijek upotrebljava gledajući na more)

Kao što se vidi iz iznjetoga, kad se u Šepurini govori o moru ili vjetru, upotrebljava se svega desetak riječi kojima su korišteni talijanski.

20. Evo nekoliko pripovijedaka koje sam čuo u Šepurini:

GÚŠTU PRIVARILA⁴ DIVÔJKA

Gúštu privàrila divôjka dva-trì dâna pòsli nègo je zarúcija. Nìkoliko dân je kisà ù sebi i màlo je s kí' govórija. A ònda jè'no ítro ò'ma kã' se ustà, iša je u rîvicu, ùzeja kãmen, ítinja ga ù more çà je višje mòga i rèka dã ga je svãki mòga çùti:

— Ka' 'nì kãmen izájde iz mora, ònda çe se Gúšte oženìti!

Bija je o' besìde: ostàrija je i ùmra, a nìka' se nìje oženija.

GÚŠTE I MARULA

Pítala Mãrula stãroga múmka Gúštu:

— Gúšte, çà se ne ženiš?

A Gúšte stãvija rûku na çélo, išpo' rúke gljèda u bonãcu i govóri:

— Sûncami çe naši noçãs pùno srdêl uvãtiti!

U NEVÊRI

Rìbare u lèutu uvãtila nevêra. Mòre ka planína çinì o' njlìh çà òçe. Svì muçù i muçù. A ònda Máte ça pìvi topì mrìžu, vrãg ù njemu ka u tovãru, rèçe Róki:

- Evo da znâ' ća mĩsliš!
- Ćâ?
- Mĩsliš na kánjce ća ěè te mào kasnĩje ĩsti!
- Nisi pogodĩja, rèce Róko.
- Nego ćâ?
- Mĩsli' káko nĩje právo da vāj ģĩnu sámo srděle... Právo je da jedân pũt vrág odnesè i 'nóga ća pĩvi mrižu topi!... Sámo mi je najžaljje⁵ ća š nji' odnĩti vrág i drũge.

KÁKO JE TÓME ŠKOPIJA BRÁVE

Tóme je po sélu škopĩja bráve dâ i' mēso ne smrdĩ po pře-
vini òliti sílini. Kázali tō je'nō' furěštu, a mōj ti furěšt ne bĩja lĩn
pa dōša ko' Tóme, dâ mu škātulu cigarěto' i stâ ga molĩti dâ mu
povidě káko to ōn škopĩ bráve. Tóme se nasmĩje po svóju i stâde
'váko povĩdati:

— Valjâ bráva lěci i dóbno mu vézati nõge. Valjâ dâ ga ki-
kõr i tišci. Onda mu jâ uvãti' kěsu pã je stãvi' na dřsko o' sikĩre
i pomãlo túce macõlo'. Ne valjâ pocěti túci õ'ma o' srĩde nõgo
pomãlo o' krãja pa svě pomãlo dãlje o' krãja. Ka' túce', kěsa mu
se svã svrúca. A jâ ĩma' u pejãrici vodě õli mōra pa polĩje' dâ se
kěsa ohlãdi. Táko mào túce', mào polĩje'. Kã' mu istúce' 'nē
žile, odvėze' mu nõge i pũsti' ga, ma nèce vĩšje nĩka' skočĩti na
õvcu. Põsli mĩsec dãn mēso o' takõva bráva je ka mēd. Nĩšta ne
smrdĩ po sílini.

LÁŽI DOKLE SE KRAJA UVATIŠ

Sĩla bũre uvãtila brõd i svãki trẽn ěe je izvnrĩti. Svĩ se ustrã-
šili, a gospodãr štã ěinĩti zãvite⁶ svétomu Mikũli:

— Světi mōj Mikũla, dãj dâ se srĩtno uvãtĩmo krãja, kũpit
ću ti dvã cėra kolĩka je mójã nõga u bėdri!

Vĩtar se jõš vĩšje žěšci, a gospodãr se ěpe utĩce svėcu:

— Světi mōj Mikũla, ne dãj dâ se izvřnemo, kũpit ću ti i
stãviti na ortãr ěetĩri vėlika kandelĩra o' sébra!

A kã' je brõd zagrãbila cílo' bãndo' i jėdva se vrãtila ná se,
gospodãr zavĩce:

— Světi mōj Mikũla, ne dãj dâ se izořnemo, kũpit ću ti kãlež
õ' zlata!

Slišaju ga ljûdi kî su bîli u bródu i jedàn ga zapíta:

— Okle ćeš toliko mòci kùpiti kà' si siromàh?

— A čâ mòremo sáda!... Láži dòkle se kràja uvàtiš! rèce mu gospodâr o' bròda.

(Danas se u Šepurini češće čuje izreka *laži dokle se kraja uva-tiš*, a upotrebljava se u prilici kad se želi kazati da je kome glavno postignuti cilj, bez obzira na kakav način.)

TÛRTICA I POLITRICA

Antula bíla u grádu dî je kúpila svê chà je imàla kùpiti. Cilo itro gòri-dòli po grádu pà je ogladnîla i ožednîla. Dà se ne vràti dõma nàtašće, pójde u jè'nu tovèrnu i u pò lítre vína usùpa blízú pò štrúce tûrte.⁷ Tûrta kâ tûrta, pòpije svô víno. Antula glaádna kâ pàs pojðè tûrtu i vřè ostàne prázan. Sidî i kâ da ništo smíšlja. Onda pogljèda u vřè i progovóri:

— Tûrtice kûrbice, kâ' si tí popíla svojè polítrice, mà éu i já svojè pò!

Okréne se težáku chà je prodáva víno, pruži mu vřè i rèce:

— Prijatelju, dâj mi jóšće pò lítre!

GRÊ' U GNJÔJ

Stári Mârko je bîja na pûnti smřti. Dòšla kò' njega Tòmica pà mu govóri:

— Mârko, bràte, ka' dójdeš tàmo, pozdràvi mi móga Bílu!

A Mârko će:

— Tòmica, nîka' nîsi bíla pàmetna!... Dî já grê'?... Grê' u gnjôj!... U gnjôj grê', razumîš li?

21. Riječi i izrazi koji se čuju u Šepurini u vezi s brodom i jedrenjem:

(Prije nego počnem nizati te riječi i izraze napominjem da su Šepurinjaní između dva rata imali oko pedeset gajeta na jedro. Sve su one imale trokutasto jedro. Danas selo ima oko pedeset motornih čamacá, a samo tri stare gajete na jedro.)

dâj mu néka grè daj jedru više vjetra neka brod brže ide

U istom značenju čuje se i izraz: *Dâj mu néka kurî!*

kovidûr uska paluba duž boka broda, *koridur*

dâj mu néka lěže kovidûr daj jedru toliko vjetra da paluba dodiruje more

néka brôd gâzi neka brod ide punijim jedrom

U istom značenju čuje se izraz: *Dâj mu néka šúlja!*

âko mu ne dâš, báca te ná se ako jedru ne dadeš dovoljno vjetra, baca te natrag

Pored izraza *baca te na se* čuje se i izraz: *nõsi te irândo!*

ne dáji mu toliko, zagrâbit ćeš ne daj jedru toliko vjetra, zagrabit ćeš

U istom značenju čuje se: *Ne dáji mu toliko, úgnat ćeš kovidûr ù more* ili *pógnat ćeš kovidûr prôz more!*

U sličnoj prilici čuje se: *Dočëkaj 'vóga, 'vî će ti nasloniti kovidûr*, tj. spremno dočekaj ovaj reful, on će ti nasloniti koridur na more!

Onaj koji kormilari ponekad kaže: *Ne bôjte se ništa, néće biti prigode dôkle sa' jâ na timúnu*, tj. nimalo se ne bojte, nema nesreće dok ja kormilarim!

Ponekad netko kaže: *Néka prolíje, nîsi o' cùkra*, tj. neka more polijeva, nisi od šećera (da ćeš se rastopiti)!

burtižâti jedriti cik-cak prema vjetru

Npr. *Pa câ da puše, òli nê znamo burtižâti*, tj. neka puše, znamo burtižati!

Danáš ćemo se naburtižâti!

usíniti (nesvršeni oblik: *usinjivâti*) *brôd* okrenuti pramac toliko prema vjetru da se jedro znatnim dijelom isprazni (zbog čega brod gubi brzinu)

Npr. *Čâ brôd usinjíješ, vlâše! Brêz potrebe brôd se ne smî nîka' usíniti!*

uskrmîti poslije jedrenja koliko je više moguće prema vjetru, okrenuti niz vjetar (tj. okrenuti krmu vjetru)

Npr. *Jôš mǎlo pǎ ćemo uskrmîti!* Čuje se i: *Jôš mǎlo pǎ ćemo u křmu!*

Namjesto glagola *uskrmîti* čuje se i glagol *požâti*. Npr. *Bíla je tolika síla dǎ smo morâli požâti u Vo'ice!*

Kad se »îdri u křmu« čuju se ovi izrazi:

Idemo kǎ u kòlima (tj. brod ide brzo)!

Gõnimo lípoga jǎnjca (tj. brod ide tako brzo da pramac stvara veliku pjenu)!

brôd valjã okrićati s brîvo' neposredno prije okretanja brod treba da ima veću brzinu (izraz se odnosi na okretanje broda kad se burtiža)

U istom značenju čuje se i izraz: *Prîje nêgo se okréne, valjã mu dâti!*

iti na vîtar okretati pramac prema vjetru, tj. prazniti jedro (sasvim ili djelomično)

U istom značenju čuje se i izraz: *iti na òrac* ili *orcávati*.

Tako npr. neposredno prije nego se u gajeti savije jedro, čuje se: *Ajde ili okrići na vîtar!* Ili: *Ajde na òrac!*

idro túće jedro mlatara u vrhu (jer nije dovoljno puno vjetra)

Čuje se i izraz: *Idro batì!*

Npr. *Káko ti néće túći idro kã' si brûd usínija!*

Ne smîš dopústiti dã ti idro batì!!

vézati ili stãviti idro privezati jedro za lantinu (podvezicama koje su na jedru)

Npr. *Evo, vežijemo idro! Najprîje ćemo stãviti idro!*

skîniti idro odvezati idro od lantine i spremi ga

odvîti idro odmotati, otvoriti jedro

Npr. *Odvî idro!*

savîti idro skupiti jedro neposredno poslije jedrenja, tj. smotati ga oko lantine

Npr. *Savî idro! Mòreš li tî savîti idro?*

idriti u křmu jedriti s vjetrom u krmu

idriti u pô krmě jedriti s vjetrom koji tuće u bok broda

idriti blîzu u pô krmě jedriti s vjetrom koji nije u pramac, ali nije ni u po krme (nego negdje između ta dva pravca)

U istom značenju čuje se i izraz: *idriti molãni' konòpima*.

(»Molani' konopima« jedri se u krmu i u po krme, ali »idriti molani' konopima« znači »idriti blizu u po krme«. Izraz se, dakle, upotrebljava samo za takvo jedrenje.)

idriti s brãco' u rúci jedriti po snažnom vjetru (pogotovu ako puše na mahove)

Npr. *Znãš káko je bîlo kã' smo idrili s brãco' u rúci! Bîlo je zãvito!*

idriti na pakãcu jedriti naopako, tj. da se poža veže za krmenu bitvu koja je do vjetra (normalno se jedri da se ona veže za suprotnu bitvu)

(»Na pakaću« se jedri rijetko, na veoma kratkim relacijama i po manjem vjetru.)

báciti infõšo (ili *fõšo*) spustiti jedro bez savijanja

Šepurinske gajete »bacaju infošo« jedino po veoma velikom vjetru. Inače neposredno prije dolaska u luku ili u samoj luci savijaju jedro.

U istom značenju upotrebljava se glagol *majnãti*. Npr. *Bila je sila! Morãli smo majnãti i pústiti se nã suho!*

pústiti se nã suho pustiti se niz vjetar bez jedra

utĩcali mõru ići brže od valova (kad se jedri u krmu ili se pusti na suho)

Npr. *Da nismo utĩcali mõru, bĩlo bi nas nãlilo!*

ĩdro je pũno dĩgnjeto pã će zavaljivãti jedro je puno visoko pa će se brod naginjati u jedrenju

U istom značenju čuje se i izraz: *Idro je u rãgulu, valjã ga pokalãti!* Čuje se i: *Za 'vĩ vĩtar ĩdro stojĩ visõko, valjã ga mãlo pokalãti!*

uvãtiti trcalõr skratiti ili smanjiti jedro

U pripovijedanju se čuje: *Idrili smo s je'nõ' rũko' trcalõra*, tj. jedrili smo sa skraćenim jedrom za jedan krat! Ili: *Idrili smo na dvĩ rũke trcalõra* (tj. sa skraćenim jedrom za dva krata)! Ali ni na jednom šepurinskom jedru nisam vidio dva reda podvezica (*marafuna*). Jedra imaju samo jedan red. Valjda su u starije vrijeme prilikom pravljenja jedra postavljali dva reda (»za dvi ruke trcalora«).

ispãrano ĩdro pocijepano jedro

ĩdro se pãra puca ili se cijepa jedro

U vezi s krojenjem jedra čuju se ovi izrazi:

Idro nĩje dõbro skrõjeno jõrbo cĩnĩ drõb, tj. jedro nije dobro skrojeno jer pravi udubinu!

Idro ne smã biti ka pijãt, mõra biti rãvno ka dlãn!

brõd na ĩdra jedrenjak

ĩdro o' mãnkula do mãnkula jedro koje se pruža od pramčane do krmene bitve, maksimalno jedro za gajetu o kojoj se govori *jarborãti gajõtu* postaviti gajeti jarbol i lantinu (s privezanim jedrom ili ne)

Tako se čuje: *gajõta je jarborãna* ili *nĩje jarborãna*.

brõd se izvnrũla brod se prevrnuo

Čuje se i: *Izvrnrũli su se* (tj. brod im se prevrnuo)!

Ako je brod potonuo zbog prevelikog tereta ili zbog toga što je propuštao vodu, kaže se: *Brõd je utonũla!* Npr. *Nemõjte vĩšje krcãti, utonĩt cemo!*

brôd je potonîla brod je uronio u more iznad crte gaza kad je prazan

Npr. *Uvâtili su dōsta rîbe kâ' i' je gajêta 'nâko potonîla!*
Brôd i' nîje pûno potonîla! Ili: *Nîsu pûno potonîli!*

brôd je potonîla dđ pasa brod je uronio do crte maksimalnoga gaza
Npr. *Z brôdo' pûni' dđ pasa ne mđre se îdriti po 'volîko' vîtru!*

Čuju se i ovi izrazi:

Brôd krcâsta bânda i mđre, tj. brod je potpuno kreat!

Brôd krcâsta mđga bi se iz bânde pîvac napîti, tj. brod je toliko kreat da bi se s njegove palube duž boka pijevac mogao napiti mora!

brôd je vrbuljâsta ka tîkva brod se lako naginje poput tikve

U istom značenju čuje se i: *Brôd je vêrgula ka tîkva!*

S tim u vezi čuje se i izreka: *Za vrbuljâstu brôd nîje îdro!*

izâjti ili *uvâtiti* u *burtižanju* stići ondje gdje se želi ili zamišlja (bez okretanja jedra)

Npr. *Jâ mîsli' da nêćemo izâjti sêlo.*

Namjesto tih glagola čuje se i glagol *potêgniti*. Npr. *Sâ' ćemo potêgniti* (ili: *uvatiti*) *Kružîć* (tj. sjeverozapadni rt otoka Tijata).

nadjâhati u *burtižanju*: stići do mjesta gdje se može okrenuti jedro da bi se uhvatilo, izašlo ili poteglo mjesto do kojega se želi doći
Npr. *Nadjâhali smo dđsta, mđremo okrêniti, izâjti ćemo sêlo svê molâni' konđpima.*

Nêka 'vâko grê jđš mâlo da bđlje nadjâšemo, bîť ćemo sigurîji izâjti.

potêzati *tegliti*

Npr. *Potêzala nas je jê'na bracêra o' Tîjata do sêla.*

Upotrebljava se i svršeni oblik toga glagola. Npr. *Potêgni me do Pîrvića!*

U šepurinskom govoru nema glagola *tegliti*.

stâti *pristati* *brodom*

Npr. *Dî si stâ? Stâ sa' u múja* (tj. u seosku lučicu)

Stât ću 'vóde na glavîcu (tj. na glavu od malog lukobrana)!

Stâ sa' Pomarkíća (tj. kod Markíćeve kuće)!

Vâpor je stâ na dđnji múja (parobrod je pristao uz donji lukobran).

Evo i dvije-tri izreke u vezi s jedrenjem:

*dôkle si za kräjo' valjä mĩsliti, pöslu je käsno dok si u luci, treb
da misliš na vjetar i nevrijeme, jer poslije (kad se otisneš o
kraja) kasno je misliti na to*

gũca va' zöblje gräh, ä! strah vas je, a!

*najgöre je idriti po tremuntäni, sä' je ĩma, sä' je nĩma najgore je
jedriti po tremuntani, sad puše jaće, sad slabije*

ni pĩljac na' néće ostäti sũh i vrh jedra će nam more politi

Treba spomenuti i ova tri izraza:

bröd tečë brod propušta vodu

Npr. Bröd tečë pod vřh jërbo se rašũšila, po dnũ je kã kũpa!

bröd ka sřka težak brod u veslanju, brod čvrst u vjetru

*jestë li döšli nä vesla ðli na ĩdra jeste li došli (plovili) veslajući ili
jedreći*

Kao što se vidi, ni u vezi s brodom i jedrenjem nema talijan-
skih izraza, a neke riječi talijanskog podrijetla koegzistiraju s našima
istoga značenja.

22. Još i danas šepurinske žene nariču kad umre tko od nji-
hovah dragih, ali prije su naricale i više. Ovdje navodim dijelove
nekoliko naricaljki za mužem («gospodaro' kuće»), ocem ili sinom.

U času kad su joj mrtvoga muža odnosili iz kuće, starica je
naricala:

*Rastāju se bröd i möre zävik,
Gláva kũće s kũčo' i kũćišće',
Bräjne Bĩle, göspodaru právi!⁸*

A kada je *sprohod* prolazio kraj mora, starica je plačući na-
stavila:

*Bũr' i jugã si se naĩdrija,
Po bonãci si se navozĩja,⁹
Bräjne Bĩle, mućeniške rũke!*

Jedna druga žena naricala je u *sprohodu*:

*Sĩnjeg mōra si se natopĩja,¹⁰
Po brodĩma si se nabrodĩja,¹¹
Bräjne Gřgo, mornárovo ðko!*

*S tújo' trãto'¹² si se namoćĩja,¹³
S tújo' lozō'¹⁴ si se namũćĩja,
Bräjne Gřgo, siromãška plëća!*

*Tvoje rûke sã' su prikrižene,
Kûća naša, kûća je o' sirôt,
Brâjne Gřgo, hranitelju brîžni!*

Kada je sprohod bio blizu groblja, kći je naricala za ocem:

*Evo dvóri tvoji vikoviti,
Jãdni li su dvóri dî su grébi,
Čãco Ive, svãko dõbro mõje!*

I baka Pava godinama je u kući naricala za svojim jedincem koji je mlad poginuo u prvom svjetskom ratu. Uzela bi njegove hlaće ili kapu pa bi ih ljubila i stiskala uza se te plaćući naricala:

*Sînko Ānte, šcãpu mõj stãraški,
ća mî se je jãdnoj prilomîja,
pã se nîma' nãšto naslonîti.
Sînko Ānte, hrãno mãterina!*

Katkada bi došle susjede i tješile baku govoreći joj: *Ne plãci, Pãva! ... Čã je vîšje korist! ... Takõva ti je sũdba! ... I mî imamo krîž kõga nõsimo! ...*

Jednom im je baka, kad se smirila, rekla:

Čã ću! ... Nakûpi mî se ... svê 'võde u pršîma! ... Oćúti' kãko me stégne ... i dã se ne isplãce', sřse bi mî pũklo o' túge! ... Sa suzãmi mî tõ mãlo izãjde i lãšje mî je! ... A õnda se èpe iznova nakûpi! ... Őnda se iznova ùmije' suzãmi! ... I tãko će bìti dõkle me škrîla ne põkrije!

23. U šepurinskom govoru nema glagola *naricati*. Namjesto njega upotrebljava se glagol *plãkati*. Tako imamo: *plãkati za mûžo'*, *plãkati za sîno'*, *plãkati za ćerð'*, *plãkati za sekřvo'* itd. Ali se čuje i: *plãkati ðca*, *plãkati mûža* itd. Npr. *Ućera je cili dãn plãkala mûža!*

24. Evo nekoliko poređenja koja su česta u šepurinskom govoru:

visðk — né bi mõga proz 'vã vrãta prõjti!
dõbar — dobrõta mu iz oći vîri!
sũh (tj. mršav) — u ćému dũh stojî!
zdrãv — nîma nẽgo pũca o' zdrãvlja!
uzdebelîja — vãs je iz rðbe izãša!
glãdan — ne mõre na nogãmi stãti!
skandaljřvac — ð'ma se potũce!
brblješõna — né bi nîka' fermãla govõriti!
dõša je trũdan — svê je noćãs u snũ sõbo' skõsa!
sanjřv (tj. pospan) — ne mõre ðći otvõriti!
mõre (tj. valovi) — nîma nẽgo dã te progucã!
lîna — svê je valjã donîti na gũcu!

mīran — nīki nīje vīdija nakōvo dīte!

zlocēst — vrāgu īspo' nōg utēklo!

lupēž — ukrēja bi ti iz oči!

Prvi dio poređenja ponekad se izostavlja.

Npr. *Dōsta ga je pogljēdati — dobrōta mu iz oči vīri!*

Ča čēš mi ō njemu govōriti — vrāgu īspo' nōg utēka!

Čilu nōc je bīja na vēsli — ne mōre ōci otvōriti!

Ōna! — nē bi nīka' fermāla govōriti!

Kō' njega grēš — ukrēja bi ti iz oči!

24. U šepurinskom govoru mnogi se prilozu završavaju na sufiks -ice. Evo takvih priloga:

kljēćimice klečeći (*Molīja me kljēćimice.*)

přidržice pridržavajući se (*Ajde pomālo přidržice!*)

přpomice pipajući (*Nājdi přpomice svīcu pā je ūžgi!*)

skōkomice skačući (*Kalāvali su se skōkomice!*)

skūpomice skupljenih stopala (*Skočija je skūpomice!*)

nāpaćice otvorenom šakom, ali ne dlanom nego člancima (*Dācu ti jē'nu nāpaćice!*)

dlānomice dlanom (*Ugrīja ga dlānomice ū nos!*)

přsomic prsima (*Imāj pōmnju ka' skāćeš iz broda dā ne ūdreš přsomic u krāj!*)

gūzomic stražnjicom (*Pā je gūzomic!*)

sīkomic kako se siječe (*Ležā je nāuznak, a ōn ga rūko' sīkomic po trbūhu!*)

ōštromice oštrom stranom (*Ūdri ōštromice!*)

zbiljemice zbilja, ozbiljno

U istom značenju čuje se i prilog *zasprāvlje*.

Npr. *Zbiljemice, zaborāvila sa' ti rēci . . .* (Kad prilog *zibiljemice* ima značenje *zbilja* ili *nu*, kao u ovom primjeru, ne može se zamijeniti prilogom *zasprāvlje*, jer *zasprāvlje* znači samo: *ozbiljno*.)

Jē li mi tō govōriš zbiljemice (ili zasprāvlje)?

slīgomic slijegajući se (*Iša je svē slīgomic!*)

kljīsimice kasajući na jednoj nozi (*Iša je 'nāmo kljīsimice.*)

līzomic idući na koljenima i rukama (*Dōša je do zīda līzomic.*)

hōtimice hoteći, namjerno (*Udrīja ga hōtimice!*)

Čuje se i: *Udrīja ga hōti* (tj. *hotimice*)!

přčice na prečac, poprijeko (*Prōjti čemo 'vōde přčice!*)

nōsomic nosom (*Pā je nōsomic!*)

līgomic ležeći (*Ne mōreš īsti tāko līgomic!*)

šīromice (*Otvōrija je vrāta šīromice.*)

Ima još takvih priloga.

25. Evo i naziva šepurinskih polja:

Stražišće, Vlâke, Kõsovac, Kundírovac, Vrbîca, Paljužîne, Křci, Brîstak, Dubîne, Dõbar Dolâc, Dolîc, Mrzânac, Brîg, Kõ' stana, Ko' hrâsta, Pûpinica, Blâto, Põlje, Pudarîca, Krâji, Dvorîna, Břdo, Rûpa, Ivînj, Gologřba, Trstëvica (stariji ljudi kažu: *Strtëvica*) *Po' mirîšće* itd.

26. Kada je u riječi vokal *a* dug (bilo da se na njemu nalazi akcent ili ne), u pravilu se izgovara kao vokal koji je glasovno između *a* i *o* (takav vokal u slijedećim primjerima bit će označen znakom *a*).

Primjeri: *Blâž, Máte, Máre, Ánte, lápiš* (tj. olovka), *brâda, glâva, tráva, mála* (tj. malena), *tovâr, samâr, dâr, grâd, šâk, krûšâk, divõjak* (gen. plurala od *šâka, krûška, divõjka*) itd.

Nema mnogo iznimaka od toga pravila (tj. kada je dugo *a*, a izgovara se kao *a*).

Primjeri: *pijât, vrâg, prâg, mázga, dâska, budâla* itd.
Kratko *a* u pravilu se izgovara kao *a*.

Primjeri: *lâkomica, pejârica, skandaljîvica, dûša, nâpa, kâpa, kûca, salbûn, sakêt, gajëta* itd.

Iznimka od toga pravila je krajnje *a* u glagolskom pridjevu aktivnom svih glagola (tj. to *a* se izgovara kao *a*).

Primjeri: *valjâ, istûka, dôša, napîsa, kalâ, dîga* itd.

27. Namjesto štokavskoga *št* u šepurinskom govoru imalo *šć*.

Primjeri:

kljîšća, kljîšćiti, gûšćerica, bljîšćiti se, pûšćati, mišćani, šćeta, košćë, zašćëditi, višćûn, višćica, Prîmošćen, Pâkošćani, prišć, prášćati itd.

U tome ima veoma malo iznimaka (npr. *štîtiti, štîtnik*).

28. U šepurinskom govoru nema ni skupa *čk*, nego umjesto njega imamo *šk*.

Primjeri:

stâraški dôm, prõšnjaški šćâp, pûška škôla, lûški kaić (tj. kaić iz Prvić-Luke), *vodiški opôl* itd.

Pridjev veliki neki stariji ljudi izgovaraju *vëliški*.

Isto tako umjesto mačka kažu *mâška*, umjesto poslije ručka izgovaraju *põsli rûška* itd.

OBJAŠNENJA

¹ Nitko na otoku ne kaže Šepurine nego *Šepurina* (po vodi Šepurini koja je usred sela).

² Imam i drugih zabilježaka, samo ih treba srediti.

³ *Plâra* je ribarsko oruđe koje u Splitu zovu *špurtil*, a u Arbaniji na Čiovu *jânka* (od *jâmka*). Riječ *plâra* čuo sam samo na šibenskom području.

⁴ Ostavila.

⁵ Najviše žao.

⁶ Obraćati se svecima u nevolji i obećavati im darove.

⁷ Polovicu duguljaste glave bijeloga kruha.

⁸ Vrijedni, dobri.

⁹ Naveslao.

¹⁰ Naplovio (*topiti se pò moru* znači ploviti).

¹¹ U tuđim brodovima si se mnogo prevezio.

¹² Tuđom mrežom potegačom.

¹³ Mnogo moćio.

¹⁴ U tuđim vinogradima.